

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографически)

на

XII^{то} Обикновено Народно Събрание

(първа редовна сесия).

XVII заседание, сряда, 9 ноември 1902 г.

(Отворено въ 8 ч. послѣ пладнѣ подъ прѣдседателството на подпрѣдседателя г. А. Франга.)

Прѣдседателствующъ А. Франга: (Звъни.) Засѣданието се открива.

Г-нъ секретарь ще прочете поименния списък на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь Д. Зографски: (Прочита списъка. Отсъствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: М. Абаджиевъ, М. Балговъ, С. С. Бобчевъ, П. Бъчваровъ, Д. Вълчевъ, Н. Габровски, М. Георгиевъ, В. Димчевъ, Д-ръ Г. Гаговъ, Д-ръ П. Гудевъ, Д-ръ К. Милановъ, Л. Дуковъ, К. Калчовъ, А. Каназирски, М. Каравасилевъ, В. Кръстевъ, Г. Кутинчевъ, М. Месудовъ, Т. Михайловъ, Х. Вей Мустафа Бейовъ, С. Недевъ, Г. Пеневъ, С. Пипевъ, С. Пиралковъ, Н. Рашевъ, С. Савовъ, М. Такевъ, Ц. Таслаковъ, П. Тенчевъ, Д. Тоневъ, Х. Тоневъ, А. Урумовъ, Д. Филовъ, Н. Христовъ, П. Чаушовъ, Н. Шивачевъ, Т. Шинковъ, П. Шоповъ и Ю. Юсуфовъ.)

Прѣдседателствующъ А. Франга: Отъ 188 народни прѣдставители отсъствуватъ 39. Има законното число народни прѣдставители на лице — засѣданието продължава.

На дневенъ редъ имаме на първо мѣсто трето четене и гласуване отговора на тропното слово.

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Искамъ да отпрати едно питане на г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи; не знамъ дали ще имамъ възможность да го направя.

Прѣдседателствующъ А. Франга: Имате думата, г-нъ Геннадиевъ!

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Г-нъ прѣдседателю! Г-нъ Министърътъ на Вътрѣшнитѣ Работи е нужно да дойде

тукъ. Искамъ да отпрати едно питане на г. Министра на Вътрѣшнитѣ Работи; въ негово отсъствие мога ли да го направя?

Министъръ М. Сарафовъ: Да, да, можете! Ще дойде още сега, докато свършите!

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Питането ми се отнася до слѣдующето. Прѣди нѣколко мѣсеца единъ Чепеларски жител, нѣкой си г. Кузмановъ, бѣше интерниранъ въ Панагюрище, защото се подозираше, че може да е единъ отъ ония, които могатъ да причиняватъ на границата безпорядъци. Слѣдъ това, обаче, обясни се работата, че той не само е единъ отдавна заселенъ тукъ и човѣкъ миренъ, но въ всѣки случай не симпатизира на каквото и да е движение, защото знае почитаемото правителство, че има двѣ категории хора въ тоя редъ на мисли. Този човѣкъ е боленъ и се е върналъ въ Чепеларе. Върналъ се е въ Чепеларе и въ това болно състояние полицията иска да го изпрати пакъ въ Панагюрище. Питането ми се касае до туй: да знаа, дали това става по разпоредба на централната власть, или на основание на старата заповѣдь за интерниране, която, може би, не е отмѣнена по незнание.

Министъръ А. Людскановъ: За името Кузмановъ не ми е известно. Ще направя справка.

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Обръщамъ вниманието на г. министра, въ всѣки случай, защото човѣкътъ е боленъ; има имоти, има сѣмейство и дѣца въ Чепеларе.

Министъръ А. Людскановъ: Дѣ бѣше интерниранъ?

Д-ръ Н. Генадиевъ : Бъше интерниранъ въ Панагюрище и се върна боленъ; полицията не го остава тамъ.

Министъръ А. Людскановъ : Нали за него ми говорихте ?

Д-ръ Н. Генадиевъ : Да, да, г-нъ министре !

Прѣдседателствующъ А. Франгя : Г-да народни прѣдставители ! Ще искамъ вашето извинение : направихъ опущение, че по-прѣди не съобщихъ за отпуски. Има дадени на 9 души народни прѣдставители отпуски, които сж слѣдующитѣ : първо, на Османпазарския народенъ прѣдставителъ г. Мехмедъ Али Герей Месудовъ 10 дена; на Новопазарския народенъ прѣдставителъ г. Юмеръ Юсуфовъ 10 дена; на Куртбунарския народенъ прѣдставителъ г. Халитъ Бей Мустафа Бейовъ 10 дена; на Орѣховския народенъ прѣдставителъ г. Дамянъ Вълчевъ 10 дена; на Силистренския народенъ прѣдставителъ г. Христо Тоневъ 10 дена; на Силистренския народенъ прѣдставителъ г. Петъръ Чаушовъ 10 дена; на Провадийския народенъ прѣдставителъ г. Лазаръ Луковъ 10 дена; на Хасковския народенъ прѣдставителъ г. Апостолъ Урумовъ 6 дена, и на Фердинандския народенъ прѣдставителъ г. Василь Статковъ 10 дена.

Сега, искаше думала г. Министерътъ на Обществениятъ Сградъ.

Министъръ Д. К. Поповъ : Имамъ да отговоря на двѣ питання, които ми бѣха отправени по-напрѣдъ. Най-напрѣдъ на питането на г. Забунова, който ме питаше да кажа : защо не сж дадени вагони на халта въ Долни-Джбникъ. По провѣрките, които направихъ въ министерството, прѣзъ този мѣсець на годината всѣкога сж почти подвижниятъ съставъ не е билъ достатъченъ, за да може да удовлетвори всички нужди, които сж чувствували въ всѣка гара на българскитѣ държавни жедѣзници. Така и сега не само въ Долни-Джбникъ, но навсѣкъдѣ, където сж искали повече число вагони, могло е да се даде само известенъ процентъ ; напр., вагони сж искани 200, сме могли да дадемъ 50—60; искани сж 100, дадени сж 25—30 и т. н. Така е било и съ искането отъ халтата Долни-Джбникъ. При сѣ това, обаче, приятно ми е да съобща, че питането на г. Забунова е вече удовлетворено : въ Долни-Джбникъ сж дадени нужното число вагони и работата е свършена.

По работата, за която се касае питането на г. Мушанова, се е разпоредилъ моя прѣдшественникъ г. Константиновъ. Въ министерството е била получена телеграма, подписана отъ нѣкой си Вълчо Гърличевъ отъ с. Копчелиитѣ, Габровско, който се оплакалъ за 5 души, които били свалени отъ пѣтническия тренъ. Моя прѣдшественникъ е далъ телеграфическа заповѣдъ за да стане разслѣждане. Разслѣждането е станало, и отъ него се вижда, че влакътъ е билъ съставенъ отъ многобройно число

вагони. Въ първокласниятъ вагонъ е имало единъ пѣтникъ, въ втори класъ — 40, а въ трети класъ — 361 души. Тежината на цѣлия влакъ е възлизала на 304 тона. Максимумътъ на тежината за двѣ машини е около 300 тона. Не е могло да се прикачи новъ вагонъ, защото е трѣбвало да се употреби още единъ локомотивъ, отъ една страна, а отъ друга — да се турятъ три машини на единъ влакъ, е твърдѣ опасно. Пѣтницитѣ — споредъ както се вижда отъ дѣлото — не сж били свалени, както казва г. Мушановъ, а, напротивъ, прѣдлагано имъ е, понеже се е прѣдиологало, че имало пѣтници да слизатъ на близнитѣ станции, да отидатъ въ фургона или въ топлика. Тѣ обаче не сж приели това и началникътъ на станцията, който въ това врѣме, по причина на многото тренове, е билъ занятъ, не е могълъ да направи друго, освѣнъ да имъ визира билетитѣ, за да могатъ да се качатъ съ слѣдующия тренъ на другия денъ. При тѣзи обстоятелства, вижда се, че тукъ нѣма никакво опущение или зла воля отъ страна на началника на станцията. При сѣ това, обаче, азъ съмъ далъ нужното разпореджане, втори пѣтъ таква работи да не се повтарятъ и да се не издаватъ повече билети, отколкото могатъ да побератъ вагонитѣ и другитѣ мѣста, дѣто може да се качватъ пѣтници.

По запитването на г. Каранешева още не съмъ направилъ нужната справка. Ще отговоря по него въ едно отъ идущитѣ засѣдания.

Н. Мушановъ : Искамъ думата !

Прѣдседателствующъ А. Франгя : Г-нъ Мушановъ ! Ако не сте доволни, трѣбва да обърнете питането си въ запитване.

Н. Мушановъ : Да се разберемъ !

Прѣдседателствующъ А. Франгя : Но по питането не може да се дава думата !

Н. Мушановъ : Азъ ново питане ще отправя.

Прѣдседателствующъ А. Франгя : Г-нъ Мушановъ, ако имате да направите питане, най-напрѣдъ има думата г. Досевъ и послѣ Вие.

К. Досевъ : Г-нъ прѣдседателтъ като чете имената на г. г. прѣдставителитѣ, които сж искали отпуски, чухъ и името на г. Чаушова, че му се разрѣшава 10-дневенъ отпускъ. Доколкото знаа, г. Чаушовъ не е дохождалъ прѣзъ тази сесия. На това искахъ да обърне внимание почитаемото прѣдседателство. (Д-ръ Н. Генадиевъ : Това е върно !)

Н. Мушановъ : Г-да народни прѣдставители ! Азъ давахъ голѣма важностъ на питането, което отправихъ на г. Министра на Обществениятъ Сградъ. Формулирамъ питането отново, за да не го прави на запитване. Искамъ да ми отговори по туй ново

питане. Насилнически трима стражари сваляха отъ вагона петъ души селлици, които бѣха снабдени съ билети и бѣха влѣзли въ вагона. Ако се докаже противното, 100 души ще разпитаеме. Ако началникътъ донесе, че не е истина, азъ ще прѣдстави доказателства на г. министра, че е истина.

Министъръ Д. К. Поповъ: Ако има такова нѣщо, ще направя второ разслѣждане.

Н. Мушановъ: Второ, да ми отговори: защо сваляха пѣтници, които имаха билети, тогазъ, когато имаше седемъ вагона багажъ, който можеше да се остави?

Върху тия питання трѣбва г. министърътъ да обърне внимание, за да бѣда удовлетворенъ. Тия сж новитѣ въпроси, които г. министърътъ ще схване и самичкъ ще намѣри, че има интересъ да отговори на тѣхъ.

Министъръ Д. К. Поповъ: На г. Мушанова ще кажа, че не могатъ да бѣдатъ сваляни пѣтницитъ по тая проста причина, защото тѣ сами сж отказали посоченитѣ имъ мѣста и сж молили да имъ визиратъ билетитѣ за да могатъ да тръгнатъ съ слѣдующия влакъ. Отъ прѣписката не виждамъ това, което казва г. Мушановъ. Азъ ще се справя още единъ пѣтъ и, ако има, тогазъ ще се повърна по запитването на г. Мушанова.

Н. Константиновъ: Г-да народни прѣдставители! Искамъ да попитамъ г. Министра на Общественитъ Сгради по слѣдующето. Намѣрва ли той да съобрази дѣйствиелта си въ дирекцията на желѣзницитѣ съ чл. чл. 65 и 66 отъ конституцията по отношение на слѣдующитѣ чуждоподдани лица, чиновници по сжщата дирекция, първо, Дешампеймъ, началникъ на тракцията въ Русчукъ, второ, Лекса, писаръ въ тракционното отдѣление, трето, Майнхартъ, въ отдѣлението на движението, четвърто, Викторянъ, пакъ писаръ въ отдѣлението на движението, пето, нѣкой си Згоздински, австрийски подданикъ, чиновникъ по иностранната кореспонденция, шесто, нѣкой си Переходовъ, спирачъ въ Русе, нѣкой си Минасовъ, турски подданикъ, въ Ямболъ, другъ, пакъ турски подданикъ, Атанасовъ, прѣносвачъ въ Бургазъ, Гавронски, инженеръ въ Русе, и нѣкой си Беровичъ, който досега не обаяда какво подданство има? Отпирavamъ това питане — прѣдугаждамъ питането защо азъ не съмъ го направилъ досега, — защото искамъ да прѣдупрѣдя г. Министра на Общественитъ Сгради да не попадне въ такова положение, въ каквото азъ попаднахъ, щото, тъкмо когато иска да изиѣлни длъжността си, съобразно съ прѣдписанията на конституцията, да му заповѣдатъ отгорѣ, че трѣбва да оттегли заповѣдитѣ си. (Ржкоплескание отъ крайната лѣвица. — Гласове: Bravo!)

Министъръ Д. К. Поповъ: Тия работи менѣ не сж известни. Ще направя справка. Азъ съжа-

ливамъ, че моятъ прѣдшественикъ, г. Константиновъ, не е направилъ това додѣ е билъ на този столъ. Какво мисли да направя обаче азъ, това ще се покаже сетнѣ отъ дѣлата ми.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Пристъпиме къмъ дневния редъ: трето четене и гласуване отговора на тронното слово.

Г-да народни прѣдставители! Докладчикътъ г. Урумовъ е неразположенъ, затова самичтъ секретаръ ще прочете на трето четене отговора на тронното слово. (Д. Цанковъ: Утрѣ е празникътъ на Нейно Царско Височество — направѣте съобщението.)

Прѣдъ видъ бѣлѣжката на г. Драгана Цанковъ, имамъ да ви съобща, че утрѣ е празникътъ на августейшата майка на Негово Царско Височество, Клементина. Както винаги сме правили, съ вашето позволение прѣседателството ще телеграфира да поздрави съ празника Нейно Царско Височество. (Отъ дѣспичката: Прнето!)

По-нататкътъ, г. секретарътъ ще прочете отговора на тронното слово.

Секретаръ Д. Зографски: (Чете.)

„Ваше Царско Височество,

Народното прѣдставителство счита за приятна длъжностъ да изкаже благодарността си за особената радостъ изразена отъ Ваше Царско Височество по случай събирането народнитѣ прѣдставители, за да продължатъ изиѣлението на мисията възложена имъ отъ българскии народъ.

Ваше Царско Височество,

Народното прѣдставителство се радва, като вижда искренитѣ старания и грижи на правителството за закъчаване реда, законността и свободата въ страната, доказателство на което сж послѣднитѣ окръжни, общински, както и догълнителнитѣ законодателни избори.

Ваше Царско Височество,

Покриването на заема по начинъ най-удовлетворителенъ за държавния ни кредитъ, гласуванъ въ миналата извънредна сесия, се цѣни високо отъ народното прѣдставителство: съ това се отстраняватъ финансовитѣ затруднения, които сгъватъ правилното развитие на страната.

Ваше Царско Височество,

Съ истинска радостъ народното прѣдставителство вижда, че Княжеството продължава да се намира въ най-добри приятелски отношения съ всички държави.

Съ още по-голъма радостъ то посрѣща посѣщението, което по случай 25-годишния юбилей на славната Шипченска зацита направи особенитѣ пратеникъ — влукътъ на Царь-Освоодителъ Н. И.

Височество Великиятъ Князь Николай Николаевичъ заобиколенъ съ най-видни сподвижници и дѣйци по освобождението: съ това още веднажъ Н. И. В. Всероссийскитъ Императоръ даде неопровержимо доказателство за особеното негово благоволение къмъ България, къмъ В. Ц. Височество и Августейния Ви домъ. Възторжениятъ, блѣскавъ и единодушенъ приемъ, направенъ отъ българския народъ на пратеника на Н. И. В. Всероссийския Императоръ и придружившиятъ го високи гости, показа лишень ижтъ неразривнитъ връзки, които свързватъ освободители и освободени.

Ваше Царско Височество,

Извѣстни сж на народнитъ прѣдставители усилията, които правителството положи и полага за да запази коректно поведение въ международно отношение по случай движението отвъдъ Рила. Като одобрява тѣзи усилия и вѣрва, че ще бждатъ справедливо оцѣнени отъ силитъ подписавши Берлинския договоръ, народното прѣдставителство дава пълната си подкрѣпа на правителството за всички мѣрки отъ естество да турятъ въ дѣйствиe разпоредането на международнитъ договори, които обезпечаватъ мирното развитие на българитъ въ Турция.

Ваше Царско Височество,

Народното прѣдставителство като съзнава прѣд-назначението си, ще употреби всички старания и грижи да проучи и гласува както бюджета за идущата година, тѣй и всички законопроекта, които правителството му прѣдстави.

Да живѣе Ваше Царско Височество!

Да живѣе Н. Ц. В. Прѣстолонаслѣдникътъ!

Да живѣе България!"

Прѣдседателствуещъ А. Франгя: Г-да народни прѣдставители! Понеже съгласно чл. 48 отъ нашия правилникъ нѣма никакви поправки или добавки, прѣдставени на прѣдседателството отъ надлежното число народни прѣдставители, азъ полагамъ тѣй, както чл. 48 изисква, на поименно гласуване отговора на тронното слово.

Г-нъ секретарътъ ще чете имената и всѣки единъ народенъ прѣдставитель ще отговори, за или противъ.

Секретаръ Д. Зографски: (Чете и г. г. прѣд-ставителитъ гласуватъ.)

М. Абаджиевъ — (отсѣтствува);

Н. Абаджиевъ — за;

П. Абрашевъ — въздържа се;

И. Арнаудовъ — за;

А. Арсениевъ — противъ;

С. Арсениевъ — (отсѣтствува);

Н. Вадински — за;

Х. Бакаловъ — (отсѣтствува);

Т. Валабановъ — за;

М. Балтовъ — (отсѣтствува);

Н. Беневъ — (отсѣтствува);

Д. Благоевъ — противъ;

А. Блажевъ — за;

И. Бобековъ — за;

С. С. Бобчевъ — (отсѣтствува);

М. Божковъ — (отсѣтствува);

Х. Боневъ — противъ;

Т. Бурмовъ — за;

С. Бурмовъ — за;

А. Буровъ — (отсѣтствува);

П. Бъчваровъ — (отсѣтствува);

Г. Бѣловъ — за;

Г. Василевъ — противъ;

И. Василевъ — за;

Кара Х. Василевъ — за;

И. Веселиновъ — (отсѣтствува);

Т. Влайковъ — противъ;

И. Воденчаровъ — за;

Д. Вълчевъ — (отсѣтствува);

Х. Върбенковъ — за;

П. Вжжаровъ — (отсѣтствува);

Н. Габровски — (отсѣтствува);

А. Ганевъ — противъ;

И. Георговъ — противъ;

И. Георгиевъ — (отсѣтствува);

М. Георгиевъ — за;

И. Гешовъ — (отсѣтствува);

Н. Гимиджийски — (отсѣтствува);

К. Господиновъ — за;

А. Груевъ — за;

И. Гърковъ — за;

Н. Дечевъ — противъ;

К. Диловски — (отсѣтствува);

В. Димчевъ — (отсѣтствува);

В. Димитровъ — противъ;

Д-ръ Г. Гаговъ — (отсѣтствува);

Д-ръ Н. Геннадиевъ — противъ;

Д-ръ П. Гудевъ — (отсѣтствува);

Д-ръ С. Даневъ — въздържа се;

Д-ръ К. Икономовъ — за;

Д-ръ К. Милашовъ — (отсѣтствува);

Д-ръ Д. Милковъ — противъ;

Д-ръ С. Мирковъ — за;

Д-ръ Д. Молловъ — за;

Д-ръ П. Ношковъ — за;

Д-ръ А. Радевъ — въздържа се;

Д-ръ А. Ходжевъ — (отсѣтствува);

К. Досевъ — (отсѣтствува);

М. Доспатски — за;

Д. Драгиевъ — противъ;

П. Драгулевъ — за;

Л. Дюковъ — (отсѣтствува);

Д. Дяковъ — за;

И. Еневъ — за;

Я. Забуновъ — (отсѣтствува);

Г. Згуревъ — (отсѣтствува);

П. Златаровъ — за;

Д. Зографски — за;

М. Игнатовъ — за;

Д. Икономидисъ — за;

С. Ицковъ — за;
 П. Калинковъ — (отсѣтствува);
 К. Калчовъ — (отсѣтствува);
 С. Калчовъ — за;
 Х. Камбуровъ — за;
 А. Каназирски — (отсѣтствува);
 М. Каравасилевъ — (отсѣтствува);
 П. Каравеловъ — противъ;
 Д. Карамановъ — (отсѣтствува);
 А. Каранешевъ — противъ;
 И. Карастолновъ — за;
 К. Кафеджийски — (отсѣтствува);
 О. Кечели — за;
 Г. Кирковъ — противъ;
 В. Кобуровъ — за;
 П. Ковачевъ — (отсѣтствува);
 Д. Колевъ — (отсѣтствува);
 Ан. Коновъ — (отсѣтствува);
 Ат. Коновъ — противъ;
 Г. Константиновъ Палата — за;
 Н. Константиновъ — за;
 В. Кръстевъ — (отсѣтствува);
 Г. Кутинчевъ — (отсѣтствува);
 Г. Кжджиевъ — за;
 Н. Лазаровъ — за;
 С. Лафчиевъ — (отсѣтствува);
 Н. Лефтеровъ — (отсѣтствува);
 А. Людскановъ — въздържа се;
 М. Маджаровъ — (отсѣтствува);
 К. Малевъ — (отсѣтствува);
 Х. Мановъ — за;
 Д. Манчовъ — за;
 Д. Марковъ — (отсѣтствува);
 Н. Марковъ — за;
 П. Марковъ — за;
 С. Махмудовъ — за;
 М. Месудовъ — (отсѣтствува);
 М. Милевъ — противъ;
 В. Минчовъ — противъ;
 К. Мирски — (отсѣтствува);
 С. Митовъ — (отсѣтствува);
 Т. Михайловъ — (отсѣтствува);
 Х. Вей Мустафа Бейовъ — за;
 Н. Мушановъ — противъ;
 В. Наковъ — за;
 Е. Начевъ — противъ;
 Н. Начовъ — за;
 Т. Начовъ — за;
 С. Недевъ — (отсѣтствува);
 Х. Неджибъ Вей — за;
 И. Нейчовъ — за;
 Г. Орловъ — за;
 М. Павловъ — за;
 П. Пановъ — (отсѣтствува);
 Г. Пасаровъ — за;
 Г. Пеневъ — (отсѣтствува);
 Д. Петковъ — противъ;
 И. Петровъ — за;
 П. Петринъ — за;
 И. Пецовъ — (отсѣтствува);

П. Пешевъ — (отсѣтствува);
 С. Пишевъ — (отсѣтствува);
 С. Пиралковъ — (отсѣтствува);
 В. Поповъ — за;
 Вен. Поповъ — противъ;
 Д. К. Поповъ — въздържа се;
 И. Поповъ — за;
 Н. Поповъ — за;
 И. Пъневски — за;
 Н. Рашеевъ — (отсѣтствува);
 С. Савовъ — (отсѣтствува);
 Я. Сакъзовъ — противъ;
 О. Бей Сали Бейовъ — за;
 А. Самоковлийски — за;
 М. Сарафоновъ — въздържа се;
 Ф. Симидовъ — за;
 С. Славовъ — (отсѣтствува);
 А. Славчовъ — (отсѣтствува);
 И. Соколовъ — (отсѣтствува);
 В. Стаменовъ — за;
 А. Станчовъ — противъ;
 В. Статковъ — за;
 М. Стояновъ — за;
 Т. Столцовъ — за;
 А. Страшимировъ — противъ;
 М. Такевъ — (отсѣтствува);
 Ц. Таслаковъ — (отсѣтствува);
 П. Тенчевъ — за;
 Т. Теодоровъ — (отсѣтствува);
 Ю. Теодоровъ — за;
 П. Тодоровъ — за;
 Х. Тодоровъ — въздържа се;
 Д. Тоневъ — (отсѣтствува);
 Х. Тоневъ — (отсѣтствува);
 Д. Тончевъ — (отсѣтствува);
 Г. Трифоновъ — за;
 И. Тяньовски — за;
 Н. Узуповъ — за;
 А. Урумовъ — (отсѣтствува);
 Т. Фератовъ — за;
 Г. Филиповъ — за;
 Д. Филловъ — (отсѣтствува);
 А. Франги — за;
 Е. Хасановъ — за;
 В. Христовъ — (отсѣтствува);
 Д. Христовъ — (отсѣтствува);
 Н. Христовъ — (отсѣтствува);
 М. Хюсеиновъ — (отсѣтствува);
 Д. Цанковъ — за;
 Н. Цановъ — противъ;
 П. Чауновъ — (отсѣтствува);
 Н. Шивачевъ — (отсѣтствува);
 Т. Шипковъ — (отсѣтствува);
 П. Шоповъ — (отсѣтствува);
 Ю. Юсуфовъ — (отсѣтствува);
 Д. Яблански — (отсѣтствува);
 В. Якововъ — за.

Прѣдседателствующъ А. Франги: (Звъни.)
 Резултатътъ отъ поименното гласоподаване е слѣ-

дуюцията: 78 сж за, 26 сж противъ, 77 отсъствуватъ и въздържали се 7 души, заедно съ г. г. министритѣ. (Болшинство.) Народното Събрание окончателно приема отговора на тронното слово.

На второ мѣсто отъ дневния редъ имаме: докладъ отъ прошетарната комисия.

Първо, г. Драганъ Цанковъ има думата.

Д. Цанковъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! Прѣди двѣ недѣли тукъ, въ София, както отъ страна на книжовното дружество, тѣй и отъ страна на учителитѣ отъ Висшето училище и гимназитѣ празнуваха стогодишнината отъ рождението на Юрий Венелина. То се знае, по-много отъ васъ сте млади, които знаете за Юрий Венелина отъ чуване и отъ книгитѣ по-много, но има хора помежду ви, които знаятъ, когато неговата книга излѣзе, колко българската интелигенция взе куражъ и енергия да работи за възраждането на българския народъ. Но писането на Юрий Венелина не подѣйствува само на българската интелигенция; то подѣйствува и на цѣль свѣтъ. Въ Русия дотогазъ знаеха за българския народъ онова, което сж писали отъ много години насамъ и чужденци, и руси, но сж писали за единъ български народъ, който въ старо врѣме го е имало, и много добри работи зарадъ него сж писали, но смѣтаха, че сега, на туй врѣме, сир. прѣди 50 години, за когато ви говоря азъ, наистина съществува този народъ, но останалъ е тѣй, както съществува днесъ куцовласитѣ въ Турция. Тѣй смѣтаха и българския народъ. И Юрий Венелинъ, като написа своята книга, тя подѣйствува както на нашата интелигенция, тѣй и въ Русия; и въ Русия тогазъ захванаха да мислятъ, че наистина има сега български народъ, който рано или късно трѣбва да се тури и той на редъ съ другитѣ образовани народи на свѣта. Ей го, за този човѣкъ прѣди двѣ недѣли, както ви казахъ, се празнува стогодишнината отъ неговото рождение. Книжовното дружество празнува този празникъ въ „Славянската Бесѣда“, дѣто и азъ присѣствувахъ. Настоятелството на това дружество е приело едно писмо отъ известния вамъ Маринъ Дриновъ, който, знаете, изучава българската история; той напомнюва на дружеството, че Юрий Венелинъ е истински русинъ, но русинъ, както знаете, отъ тия, които и сега съществува въ Маджарско и се казватъ русини; той е оттамъ роденъ и оттамъ е отишълъ да се учи въ Русия, че отъ неговитѣ братя сега живѣе единъ, който е на 84 години, и г. Дриновъ казва: тѣй като ще празнувате въ България стогодишнината на тоя човѣкъ, добръ е народното прѣдставителство да покаже единъ знакъ на благодарностъ и на споменъ за брата му, който толковъ добро е направилъ на българската интелигенция. Г-нъ Гешовъ, който е прѣдседател на това дружество, моли ме, както и другитѣ членове молиха, да направя това прѣдложение въ Народното Събрание. Азъ прѣдложихъ на вашата комисия, прошетарна, устно про-

шение отъ моя страна, да се даде на тоя сега братъ на Юрий Венелина една помощъ. Той живѣе сега въ Унгария, въ Велика-Тибава, сѣверно Маджарско; името му е Иванъ Хуца, братъ на Юрий Венелина. (Я. Сажковъ: Дали знае нѣщо за България?) Селянинъ човѣкъ какво ще знае, както и баща ти нищо не знае. (Общъ смѣхъ.)

Работата е, че когато азъ прѣдложихъ, нѣкои отъ нашитѣ учени, които сж се учили въ Русия, ме молиха още едно нѣщо да прѣдложя на тая комисия. Тамъ, въ Петербургъ, има единъ човѣкъ, който отъ началото на основаването на Славянското благотворително общество въ Петербургъ, отъ прѣди 35 години, е билъ душата на туй общество и се е много старалъ. Но това толкова не ни интересува насъ, колкото ни интересуватъ стипендиитѣ, която се отпущатъ на българитѣ. То се знае, тѣ се отпущатъ на юго-славянитѣ, но този човѣкъ двѣ работи е вършилъ, което и азъ и много отъ тѣзи, които сж учили въ Русия, го знаемъ, че тия стипендии по-многого се даваха на българитѣ, отколкото на сърби и черногорци; и второто, както знаете — онѣзи, ученитѣ, го знаятъ, а другитѣ не го знаятъ, — какъвъ наливъ дохождаше въ Петербургъ да иска стипендии, и макаръ въ Славянското общество да бѣха заловени стипендиитѣ, този човѣкъ всѣкога се стараше оттукъ-оттамъ сѣ да върже нѣкоя стипендия на онзи българинъ, който е дошълъ да я иска, само да не се връща. Този човѣкъ се казва Василий Ивановичъ Аристовъ. Той наистина има пенсия въ Русия — то се знае, че въ Русия пенсиятѣ не сж голѣми, както въ България, — но работата е, че той отъ 3—4 години е парализиранъ. Тѣй щото, както нѣкои, които сж се учили въ Русия, и тия, които го знаятъ, ме молиха, щото наедно съ брата на Юрий Венелина да дадемъ една помощъ и на тоя човѣкъ. Азъ пакъ устно прѣдложихъ на комисията и тя е разсъдила и рѣшила, и ме натовари да ви докладвамъ и да ви моля да приемете нейното рѣшение. Нейното рѣшение е: на она човѣкъ, който живѣе тамъ въ едно село и който е на 84 години сега, да му се даде една помощъ отъ 1.000 л., а пъкъ на Василия Ивановичъ Аристовъ да се даде едноврѣмenna помощъ отъ 3.000 л., и затуй ме моли комисията да ви прѣдложя и да поискамъ вашето одобрение. (О тѣ дѣсницата: Прието, прието!)

Г. Кирковъ: Г-да народни прѣдставители! Прѣди всичко, нека раздѣлимъ прѣдложенията на Дѣда Цанковъ на двѣ, както сж тѣ. Но прѣди да направимъ това, трѣбва да се занимаемъ съ една малка формалностъ. Обикновено правило е, че за да се иска нѣщо отъ Народното Събрание, трѣбва да постѣпи по надлежния редъ, т. е. отъ лицето, което желае нѣщо отъ българския народъ въ лицето на неговитѣ прѣдставители, да подаде едно заявление придружено съ нужнитѣ свидѣтелства и т. н. Това е една формалностъ.

Д. Цанковъ: (Сочи къмъ г. оратора.) И него сж го учили бадеана! (Смѣхъ.) Не го е срамъ още, кюлхане съ кюлхане!

Г. Кирковъ: Мене сж ме учили и азъ мога да платя това, което съмъ взелъ.

Д. Цанковъ: Ще платишъ!

Г. Кирковъ: А вие правите съ чужда пита поментъ. Ако вие сте благодарни, вие му дайте отъ джоба си 3.000 л., но азъ не мога да приема да се дава на вашия Аристовъ, който ви прѣпитаваше и крапѣше. Ние ще говоримъ тукъ отъ името на българския народъ.

Д. Цанковъ: Не българския народъ, но отъ името на социалистическия народъ ще говоримъ.

Г. Кирковъ: Каквото щете говорите.

Д. Цанковъ: При такива случаи, ако си разбранъ, не трѣбваше да говоримъ.

Г. Кирковъ: Очудва ме какъ и прошетарната комисия е намѣрила за добръ да наговари едно лице, което не влиза въ числото на тази комисия, да докладва на Народното Събрание, когато редътъ е, че ти трѣбва да си избере докладчикъ изъ своята срѣда и този докладчикъ ще докладва. Отдѣнакъдъ се явява Дѣдо Цанковъ, прѣдседателъ на Народното Събрание, докладчикъ на прошетарната комисия, въ редоветъ на която той не влиза? Прѣди всичко, такава една практика по такъвъ начинъ не може да се допусне и азъ съ възмущение протестирамъ.

В. Статковъ: Много души не членове взиматъ участие въ тая комисия.

Г. Кирковъ: Послѣ Дѣдо Цанковъ ни разправи, като старъ човѣкъ, че Юрий Венелинъ, което всѣкому впрочемъ е извѣстно, е принесълъ една заслуга на българския народъ, и нѣма човѣкъ, който да откаже това, нито човѣкъ, който би се намѣрилъ да обезцѣни, да умаловажи значението на този ученъ човѣкъ, и чини ми се, че българскиятъ народъ, въ лицето поне на своитѣ дружества, ученолюбиви и учени, е изказалъ своята благодарностъ: това е празнуването на паметьта му и най-сетнѣ съ редъ свои извършени факти, които свидѣлствуватъ, че нашата интелигенция и народъ, кажете, сж благодарни. Но не мога да свържа сега отдѣнакъдъ дѣятелността на този ученъ мъжъ да се свързва съ единъ 84-годишенъ старецъ, който живѣе въ Унгария и който, може би, не знае, че има България? Отдѣнакъдъ? И тукъ му е мѣстото да кажа още и това, че у насъ обикновено така правятъ. Явява се, напр., да кажемъ, нѣкой заслужилъ българинъ, който е извършилъ своя дългъ

спрѣмо отечеството, и слѣдующето поколѣние му е благодарно; но явява се отъ седмата линия или отъ деветия поясъ нѣкой и казва: защото азъ съмъ братъ на тоя, дайте и на мене пари, както имаше миналата година едно прошение, въ което единъ казваше: пошеже азъ криехъ и не издадохъ на турцитѣ Левски, затуй ми дайте пенсия. Та, казвамъ, че азъ не намирамъ никакво основание и лошъ навикъ се заведе у насъ да прѣскаме паритѣ на българския народъ и българския данѣкоплатецъ, които сега, на и по-рано, се събиратъ съ барабанчикъ, и да отидемъ да ги прѣскаме за туй, защото, може би, на Дѣдо Цанковъ или на неговитѣ ахпани се иска да направятъ нѣщо на нѣкой си 84-годишенъ старецъ.

Но ако тая история се гърци, втората история не се гърци положително. Тя е историята на Аристова. Азъ бихъ желалъ, когато Дѣдо Цанковъ излиза прѣдъ Народното Събрание и иска щото това Народно Събрание да даде една сума отъ 3.000 л., да бжде тѣй добъръ да докаже, каква е ползата, какви сж заслугитѣ на този Аристовъ спрѣмо българския народъ. (Нѣкой отъ дѣсницата: Нали каза?) Само така може да се иска възнаграждение, да се иска извѣстна благодарностъ отъ този народъ. Но че той е билъ секретаръ на Славянското общество, че той вършилъ такива работи при раздаването стипендиитѣ и вършилъ извѣстни несправедливости, че на едни давалъ, а на едни не давалъ, при всичко че и туй не е вѣрно, защото стипендиитѣ не се раздаваха отъ Аристова, а отъ по-голыми хора, и се раздаваха за извѣстни цѣли, азъ питамъ: каква е заслугата на този Аристовъ спрѣмо българския народъ? Азъ помня отъ новата ни история, че името на Аристова се срѣща въ дневника на Миларова и тамъ се вижда, че Аристовъ е раздавалъ пари, за да се устройватъ бунтове и комплоти въ България. Туй знамъ азъ отъ историята. Следователно, може г. Дѣдо Цанковъ и неговитѣ хора емигранти, които сж били въ Русия, да сж много благодарни къмъ тоя човѣкъ, но защо на тоя човѣкъ да плаща българскиятъ народъ? (Г-нъ Т. Начовъ се обажда.) А, ха-а! Вие се обаждате; значи, и Вие сте били емигрантинъ. Вждѣте сега скромни и не се явявайте съ подобни прѣдложения. Съ приемането на такава едно прѣдложение вие ще докажете, че като сте благодарни къмъ извѣстни хора, нѣмате даже тая доблестъ, тая добра черта да извадите отъ собствени си джобъ и да имъ дадете, а докождате съ чужда пита, съ питата на българския народъ да плащате вапитѣ благодарности. (Т. Начовъ: Ние ще посимъ отговорността!) Това е некрасиво и подоблестно. Ако сте благодарни, извадѣте отъ вашия джобъ. Тѣй сжщо и ние вждѣто сме се учили ще се отблагодаримъ като личности, но безсрамие е голѣмо да се взематъ пари отъ държавния ковчегъ да изплащаме своитѣ благодарности. (Т. Начовъ: Ние искаме българскиятъ народъ да признае заслугитѣ

имъ!) Ето защо азъ свършвамъ и по никакъвъ начинъ не съмъ съгласенъ да се отпуснатъ суми отъ държавния ковчегъ, отъ гърба на българския народъ и да се даватъ на лица, за които нѣмаме други свѣдѣния, освѣнъ че единиятъ е на 84 години и е билъ нѣкакъвъ си братъ на единъ ученъ човѣкъ и заслужилъ на България, и на една личностъ, която знаемъ отъ дневниците на Миларова, която е била една мапа за кладене на она огънь, както казватъ моитѣ другари, който прѣчеше да се боримъ успѣшно противъ единъ тирански режимъ. (И. Бобековъ: Никой не ви е прѣчилъ!) Та, казвамъ, не съмъ съгласенъ да се отпуснатъ тѣзи пари и високо протестирамъ за този начинъ на внасяне прѣдложения, че единъ човѣкъ не членъ на комисията се явява да ни прави прѣдложение и да ангажира нѣкакви суми. Това първо. И второ, че по никой начинъ не съмъ съгласенъ да се отпусчатъ суми за такива едни работи и въ края азъ съ възмущение отхвърлямъ подобно едно прѣдложение и по никой начинъ не мога да вдигна ръка за него.

К. Мирски: Г-да народни прѣдставители! Като се приема, както забѣлзвамъ, одобрително отъ болшинството на Българското Народно Събрание двоякото това прѣдложение на уважаемия нашъ прѣдседателъ, азъ очаквахъ да станатъ отъ министерската маса било г. Министъръ-Президентътъ, било г. Министърътъ на Финансите и да заявятъ, че взематъ актъ отъ желанието на Народното Събрание и ще внесатъ въ най-кратко врѣме едно прѣдложение, за да се отпуснатъ нужнитѣ пари, които сж били намѣрени потрѣбни да се дадатъ на тия двама хора. Но тѣй като такава нѣщо не се прави и не виждамъ да се прави, азъ ще продължа.

Г-да народни прѣдставители! Азъ не взехъ думата да говоря по сжществото на тия двѣ прѣдложения на почитаемия нашъ прѣдседателъ. Азъ ще говоря по тѣхъ само отъ формална страна. То сж двѣ прѣдложения отъ законодателенъ характеръ, то сж два законопроекта отъ личенъ интересъ — не отъ интереса, разбира се, на г. Цанкова, нито отъ интереса на онѣзи, като него, които сж били емигранти въ Русия, но отъ интереса на двама заслужвающа на България вниманието хора, които имали нужда отъ помощъ, която да имъ отпусне българскиятъ народъ. За да може да се сезира Народното Събрание правилно съ този въпросъ, собствено съ тия двѣ прѣдложения, както прѣдписва нашата конституция и както се практикува въ другитѣ парламенти, доколкото съмъ изучилъ парламентарната практика почти навсѣкъдѣ, необходимо е да се внесатъ тия прѣдложения по законодателенъ редъ: било г. Министърътъ на Финансите, или г. Драганъ Цанковъ, или другъ нѣкой отъ насъ ще направи това. Дотогава, г-да народни прѣдставители, ако вие влѣзете въ сжществото на тия двѣ прѣдложения,

вие и тоя пътъ ще направите едно въпиюще беззаконие, за което азъ отъ дѣното на душата си ще протестирамъ. Ние не трѣбва да създаваме или затвърдяваме прецеденти, които сж противни на парламентарния редъ и, повече, които сж противни на нашия основенъ законъ, който да пазимъ се кълнемъ.

Но азъ не мога да седна, безъ да подчертая голѣмитѣ заслуги, които покойниятъ Юрий Венелинъ е принесълъ на българския народъ. (А. Каранешевъ: И е умрѣлъ вече!) Азъ си припомямъ за двѣ нѣща, за които нито въ една отъ рѣчитѣ, които се казаха по-миналата недѣля по случай стогодишнината отъ рождението му, въ Столицата, не се изгъкнаха. Длъженъ съмъ тукъ да ви ги кажа, за да обърна още повече благосклонното ви внимание къмъ великитѣ заслуги на тоя славянофилъ. Той пише въ едно отъ съчиненията си, че Франция дължала свилената си индустрия на България; прѣнесли били бубеното сѣме въ Франция омазнитѣ богомили. Второ, той писа, че Евангелието, на което френскитѣ крале и императори сж давали клетва, че ще служатъ на народа си вѣрно, е било евангелие, написано на български езикъ и се намирало въ френската Москва, именно въ гр. Реймсъ.

А. Страшимировъ: Г-да народни прѣдставители! Г-нъ прѣдседателътъ на Народното Събрание, г. Драганъ Цанковъ, се яви въ прошетарната комисия и помоли, по стара традиция, на заслужили на България хора Народното Събрание, безъ никакво заявление, по прѣдложението на едного, да отпуща помощъ; по тази традиция ни помоли да помислимъ, като какъ бихме могли да отблагодаримъ българския народъ на двѣ лица, за които се говори тукъ. За да бжда краткътъ, азъ ще се спра на формалната страна. Ние обмислихме въпроса: е ли било тѣй досега, имаме ли право да направимъ туй и най-послѣ рѣшихме, че ние можемъ да дадемъ мнѣнието си на г. прѣдседателя на Народното Събрание — така поне бѣше мисълта — и той да иска съгласието на Народното Събрание. Значи, туй не е рѣшене на комисията, г. Дѣдо Цанковъ не е докладчикъ, а това е едно споразумѣние, едно размѣнение на мнѣния. Туй мнѣние сега излиза въ Народното Събрание като мнѣние. Туй, (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Като докладъ!) което г. Цанковъ каза, не е докладъ; азъ го мисля, че е въ такава смисълъ. Нашето мнѣние е, ние се съгласихме, дѣйствително, да бжде така: да отпуснемъ — ако ще отпуснемъ, забѣлжете — на брата на Венелина тази сума и на Аристова — друга сума. На брата на Венелина се рѣши да се отпусне малка сума и туй да бжде само като знакъ на нашата благодарностъ за Венелина, който е загиналъ младъ и не е оставилъ никакви наследници, на които бихме могли да благодаримъ. И главно, забѣлжете, г-да народни прѣдставители, ние, може би, не бихме дали никакво мнѣние, ако помежду

насъ не се явеше едно трето пѣнцо: единъ виденъ българинъ, уважаванъ отъ всинца ни, прави извление изъ Русия, единъ човѣкъ на науката, просто, бихъ рекълъ азъ, съ когото се гордѣемъ ние, прави писмено извление, подѣлчане на Славянското благотворително дружество у насъ, ако може българскиятъ народъ да се отблагодари къмъ тия хора. Прѣдъ авторитета на тая личностъ ние казахме само нѣколко думи, че на брата на Венелина не могатъ да се отпуснатъ 3.000 л., както бѣше мнѣнието на г. Цанкова, а само една по-малка сума, колкото да се напомни, че ние не забравиме паметта на Венелина, а за Аристо ние казахме въ комисията: непознаваме неговата дѣятелностъ, а ние познаваме дѣятелността на Славянското дружество. (И. Бобекъ в т.: Вѣрно е това.) Ние знаемъ, че на това дружество си дължатъ образованието най-виднитѣ български дѣйци. Като не знаемъ дѣятелността на Аристо, казахме: ако въ тая дѣятелностъ на Славянското дружество има голѣма частъ лично непознатиятъ намъ Аристо, то да му се отпусне тая сума. Но ние, както казахъ, дадохме мнѣнието си и комисията не е ангажирана въ нищо. Комисията само даде мнѣние и туй мнѣние, мислѣхме ние, ще се приеме, или нѣма да се приеме, но нѣма да има особени недестни коментари, защото въ случаи, поне менѣ се виждаше въ комисията, не би било лесно да се коментира, а или да се отхвърли, или да се гласува.

Д. Цанковъ: Азъ искахъ само да кажа на г. Мирски, че той е отъ най-старитѣ депутати, той е билъ почти отъ първото Събрание . . . (К. Мирски: Отъ третото.) Види се, въ първото и второто не си билъ. (К. Мирски: Нѣмахъ 30 години.) Да, нѣмаше. — Ако бѣхте чели нашата история още отъ освобождението, ние знаемъ, а пѣкъ и вие знаете, че ние по скѣпни начинъ, както сега азъ ви прѣдложихъ, отпуснахме на Жанъ Пиетри, на „Courier d'Orient“ 20.000 л.; по скѣпни начинъ, както азъ, покойниятъ Михайловски прѣдложи. Второ има, което азъ зная: за Каница отпуснахме 10.000 л. накъ по този начинъ. Тѣй щото Вашето прѣдложение е право, защото днесъ е сѣбота, когато се рѣшава за пенсии.

Н. Мушановъ: Партизанска задушница!

Д. Петковъ: Г-да прѣдставители! И менѣ ми се струва, че въпросътъ, както каза г. Кирковъ, трѣбва да се раздѣли. Ако Народното Събрание желае да вземе въ внимание прѣдложението на г. Драгана Цанковъ, нашиятъ прѣдседателъ, безъ да обръща внимание на формата и начина по който то влиза тукъ, то е другъ въпросъ, можете да го направите. Братътъ на Юрий Венелина, макаръ да не знае даже България, както казаха нѣкои, но ние ако му отпуснемъ пособие, то ще бѣде само отъ уважение къмъ паметта на този български историкъ и т. н. Обаче, когато дойде въпросътъ за

Аристовъ, менѣ ми се струва, че Народното Събрание, за честта на самитѣ насъ, не трѣбва да го прави туй. Ако искате да възнаградите Аристо, вие имате другъ пѣтъ, но види се не сте се сътели: земѣте та му дайте отъ безотчетнитѣ фондове.

Д. Цанковъ: На пшионитѣ ще даваме отъ тѣхъ!

Д. Петковъ: Вие можете да давате на пшионитѣ, по скѣпата ролъ е игралъ и той.

Д. Цанковъ: Зарадъ тебе е така, но за българския народъ не е.

Г. Кирковъ: И ти въ Русия не получаваше отъ бюджета, ами отъ друго мѣсто.

Д. Петковъ: Азъ, г-да прѣдставители, не желая да влизамъ въ повече подробности, но моля г. Цанкова да ме не прѣдизвиква. Какво зная азъ за Аристо, не искамъ да го кажа. Г-нъ Кирковъ само ви посочи да прочетете дневника на Миларова, който е вапъ сподвижникъ, и тамъ ще му намѣрите цѣлата биография. (И. Бобекъ в т.: То е случайностъ!) По-нататкъ не желая да отивамъ, но казвамъ ви само, че ако искате да го направите, както каза г. Теню Начовъ, че днесъ емигрантитѣ управляватъ България, той бѣ вапъ приятелъ, вие сте болшинство, направѣте го; да ви кажа право, за ваша честъ, не е хубаво на единъ Аристо да давате пособие.

И. Вобекъ: Тогана и графъ Игнатиевъ не трѣбваше да го посрѣщате всички!

Д. Петковъ: Азъ съмъ увѣренъ, че не сте се събѣтвали всички. И чудно ми е, че г. Министърътъ на Финанситѣ мълчи въ такъва случаи и не знае отдѣ ще намѣри суми, за да плаща. Утрѣ ще каже оттамъ да откъснемъ, онамъ да откъснемъ, тамъ да наложимъ данъци, онамъ да наложимъ данъци, защото трѣбвало да дадемъ 3.000 л. на Аристо. Азъ считамъ, че ако искате да дадете на брата на Венелина едно пособие, можете да му дадете, то е ваша работа, но на Аристо ако искате да дадете, направѣте това частнимъ образомъ, дайте му отъ безотчетния фондъ, но не така, защото хората въ Русия, които слушатъ и които знаятъ дѣятелността на Аристо, много лоши похвали ще ви дадатъ.

И. Вобекъ: Заради Васъ е така!

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Г-нъ Петковъ, Вие прѣдложение ли правите?

Д. Петковъ: Азъ прави прѣдложение да се не приема прѣдложението на г. Драгана Цанковъ. И добавямъ, че ако трѣбва да се направи нѣкакво

предложение, то трябва да се направи тъй, както направи г. Министерът на Финансите за покойния Кънчовъ. Защо намъри за необходимо за покойния Кънчовъ да направи предложение, за да му се платят дълговетъ, а тукъ не намира? Значи, чувствува неловкостъ въ тая работа.

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Азъ съмъ, г-да представители, единъ отъ ония, които съжяляватъ, че туй предложение се представя прѣдъ Народното Събрание и се представя въ такава форма, въ каквата то излиза прѣдъ васъ. Въпрѣки прецедентитъ, за които спомена нашиятъ прѣдседателъ г. Цанковъ, прѣди всичко не е редовенъ начинътъ на внасянето туй предложение, и отъ формална страна ние не бихме имали право и да го гласуваме. Днесъ е день за разглеждане прошения, никакво прошение отъ кое да е отъ двѣтъ лица, за които се касае да имъ се даде врѣмenna помощъ, нѣма. Единъ народенъ представителъ, нашиятъ прѣдседателъ, е обърналъ вниманието на комисията и комисията прѣдлага и докладва туй нѣщо единъ човѣкъ, който не е членъ отъ комисията. Това е крайно неправилно. Комисията, споредъ нашитъ наредби, не може да прави никакво предложение отъ свое име. Пропетарната комисия е сезирана съ разглеждане на прошения и върху тия прошения, подадени по редовенъ начинъ, може да се произнесе; нищо повече не може да върши. Единъ прѣдставителъ може да внася предложения, но ще внесе законодателни предложения. Още по-право е, правителството да вземе отговорността за подобни постѣпки. Това е колкото се касае до формата. За съществото пъкъ има да се каже нѣщо, което би имало влияние, за да ни накара да не гласуваме това предложение, безъ да обърщаме внимание на доброто, или злото, което би могло да се каже за личноститъ, защото азъ се намирамъ въ неловко положение да говоря заради което и да е отъ тия двѣ лица. Азъ бихъ желалъ да зная коя е цѣльта. Прѣслѣдва ли се цѣльта да се докаже, че българскиятъ народъ е признателенъ на едното отъ тия двѣ лица, или на двѣтъ лица, или се прѣслѣдва цѣльта, да имъ се помогне, защото се намиратъ въ нещастие? Ако е втората цѣль, на васъ се указва начинътъ и, въпрѣки неумѣстнитъ прѣжъвания, нашиятъ Министеръ на Финансите ще ви каже, че така трябва да се разрѣши тоя въпросъ. Министерството има фондове, съ които може да разполага, безъ да дава смѣтка. Та, ако е въпросътъ да се помогне на единъ нещастенъ човѣкъ, трябва да се има прѣдъ видъ, щото неговото самолюбие да не се задира въ Народното Събрание, а най-деликатното е да му се помогне по начина, указанъ отъ г. Петкова — да му се даде помощъ, ако правителството намира че трябва да му се даде и, разбира се, ако правителството намира, че трябва да вземе отговорността. Ако е въпросътъ да се изкаже признателността на народното представителство, вие ще признаете, г-да народни предста-

вители, че съвсѣмъ неумѣстно е предложението, което се внася, защото е съвсѣмъ неумѣстно сливането, съединяването на двѣтъ личности: зарадъ едната може би ще имаме единодушно мнѣние, а за другата може би да бждемъ на друго мнѣние. Азъ съмъ единъ отъ ония, който не зная заслугитъ на г. Аристова и не мога да кажа нищо добро, нито лошо за него, но може да се намъриятъ хора, които ще ви кажатъ, че затова прѣдседателътъ на Народното Събрание прѣдлага да се отпуснатъ на секретаря на Славянското дружество пари, защото иска да си отплати борча, тъй като и той е получавалъ, когато е билъ въ Петербургъ, а това е неприятно.

Н. Мушановъ: Г-да народни представители! По съществото на тия двѣ предложения, които почитаемиятъ г. Цанковъ докладва, нѣмамъ да кажа нищо, тъй като мисля, че формалниятъ въпросъ на тия предложения е най-същественъ. Една отъ голѣмитъ злини на сегашнитъ парламенти въ цѣлия свѣтъ е, че по парламентарна инициатива се увеличаватъ разходите на държавитъ. И ако по принципъ приемемъ, че всѣки депутатъ по този начинъ, по който ние отиваме да създаваме разходи по бюджета, ще има право да внася предложения, увѣренъ съмъ, г-да представители, че въ съботашнитъ засѣдания, засѣданията на партизанската задушница, ще отидемъ дотамъ, че г. Министерътъ на Финансите не ще знае откъдъ да посрѣща разходите. Кой отъ васъ нѣма да намъри въ България единъ или двама хора, които се нуждаятъ отъ помощта на държавата, които много доблестъ сж показвали? И ако почнемъ така, по тази практика, която Дѣдо Цанковъ иска да въведемъ, тогава азъ мога да ви представя петима такива българи, които се намиратъ въ голѣма нужда отъ държавна помощъ. Щомъ рѣшимъ това предложение по начина, както иска Дѣдо Цанковъ, ние ще въведемъ една практика и така ще отидемъ до голѣма крайностъ. Ето азъ какво мисля. Имаме правилникъ, който въ гл. VII прѣдвижда по кой начинъ се внасятъ предложенията, по таква предложение ние нѣмамъ. По тая причина азъ предлагамъ дневенъ редъ въ слѣдующата смисль: Народното Събрание, като приема, че двѣтъ предложения не сж внесени по начина, прѣдвиденъ въ правилника, оставя ги безъ разглеждане.

П. Каравеловъ: И азъ искамъ да кажа двѣ думи по този въпросъ. Прѣди всичко за прецедентитъ. Прецеденти има два, както посочи г. Цанковъ — азъ други не зная, — но съжялявамъ за тия прецеденти. Тѣ сж прокарани доста мопенически. Когато азъ, тогавашенъ Финансовъ Министеръ, съмъ отсъствувалъ отъ засѣданието на Народното Събрание, г. Н. Михайловски, тогава депутатъ, е предложилъ за Жанъ Пиетри и Събранието приело. Послѣ когато узнахъ това, помня добръ, че казахъ на Народното Събрание една дързостъ, че вмѣсто

да законодателствува, заело се е да прави свадби; това казахъ азъ, понеже бѣха мотивировали прѣдложеніето, че Жанъ Пиетри щѣлъ да жени дъщеря си. Менѣ ме увѣряваха тогава, че било обѣщано на Жанъ Пиетри още въ турско врѣме. Тѣй ли е, или не — не знаахъ. За втория прецедентъ, кога сѣ дали пари на Каница въ пълномощинско врѣме, не знаахъ нищо. Азъ даже прѣвъ пакъ чувамъ за това нѣщо сега. Вѣроятно въ III-то Обикновено Народно Събрание ще да е станало това. Сега остава да дадемъ ли или не. Азъ г. Аристова не познавамъ, обаче вѣрвамъ въ неговитѣ заслуги. Сега, прѣбуващо е мнѣнието, че отъ Славинския комитетъ, Петербургскіяятъ клонъ е помагалъ да се възпитаватъ българчета. Това, доколкото азъ знаахъ, не е вѣрно. Възпитавани сѣ тѣ отъ Московскіяятъ клонъ. Така азъ знаахъ. (Нѣ кой отъ прѣдставителитѣ: Не е така!) Азъ не знаахъ поне да е имало възпитаване на българчета въ Петербургъ. (Г. Кирковъ: Азиатскіяятъ департаментъ.) Азиатскіяятъ департаментъ нѣма нищо общо съ комитета. Но пакъ ще кажа, че, вѣроятно, има заслуги и нѣмамъ нищо противъ даванетоъ помощъ. Но желалъ бихъ да се приеме оня начинъ, който посочи г. Петковъ. Азъ мисля, че то е доста рационално. Затова се даватъ безусловни фондове на министритѣ. Ако министритѣ намѣрятъ, че може да дадатъ, нѣма нужда да питатъ Народното Събрание. Защото рѣшение на Народното Събрание като прецедентъ не е хубаво. Тукъ, подиръ такъвъ прецедентъ, ще почнатъ да се явяватъ всевъзможнаго рода чужди претенции, та по-добрѣ е да се даде отъ безусловнитѣ фондове. Щомъ намѣрятъ, че е полезно за страната, да дадатъ. Така щото, противъ даванетоъ пари нѣмамъ нищо; азъ наблѣгамъ най-много върху способа, по който ще се дадатъ, и, както казахъ, желалъ бихъ да се дадатъ тѣ отъ безусловнитѣ фондове. Прѣди всичко, даванетоъ таква суми по рѣшение на Народното Събрание е единъ видъ оповѣстяване на всезнание, и то може да зачекне и честолюбието на извѣстни хора. И, второ, такова даване е единъ видъ националенъ подарѣкъ, актъ много сериозенъ за да може да се рѣшава тѣй лесно. Прочее, въ случаи за прѣдпочитание е онаа форма, която г. Петковъ прѣдлага и която ми се вижда по-разумна.

Колкото за Юрий Венелина, менѣ ми се вижда много странно, че слѣдъ повече отъ шестдесетъ години отъ смъртъта му тукъ се явява въпросъ за даване помощъ въ негово име. Но както и да е, понеже, чини ми се, г. Маринъ Дриновъ прави прѣдложението, а той може да знае добрѣ, то може да се даде помощъ, но сѣ пакъ най-удобно ще е да се даде и тя отъ безусловнитѣ фондове.

Министъръ М. Сарафовъ: Прешетарната комисія не е влѣзла съ мене въ споразумѣние, когато е рѣшавала да се отпуснатъ тѣзи двѣ помощи. Азъ мисля, че Народното Събрание ще направи добрѣ, ако се съгласи да се повърне работата въ

прешетарната комисія, която да се споразумѣ съ мене. (Отъ лѣвицата: Това е право.)

Н. Мушановъ: Тогава азъ оттеглимъ мол днешенъ редъ.

Д. Цанковъ: Азъ не приемамъ мисльта, че трѣбва министърътъ отъ безусловнитѣ фондове да дава за таквизи случаи; отъ безусловнитѣ фондове се дава на пиони.

П. Каравеловъ: Но е истина, не е вѣрно!

Министъръ М. Сарафовъ: Азъ не мислѣхъ отъ безусловнитѣ фондове.

Д. Петковъ: Нека каже г. Даневъ за туй ли се даватъ.

Д. Цанковъ: Той каквото ще да мисли, нека си говори каквото иска, тайнитѣ фондове тѣй не се даватъ. Тукъ азъ прѣдлагамъ отъ страна на народа да благодаримъ на тѣзи хора — туй азъ прѣдлагамъ; азъ не прѣдлагамъ да имъ се дадатъ пари. Ако искате да имъ намѣрия пари, азъ ще намѣрия пари: азъ имамъ туй влияние да моля едно или друго да извадятъ 2—3.000 л. да дадатъ; но азъ искамъ българскіяятъ народъ да ги даде. И азъ ви моля да гласувате да или не. Какво е туй нѣщо? (Качва се на трибуната.) Тукъ, г-да, прошенията когато се четатъ въ сѣбота, има прошения, които искатъ пенсия, има прошения, които искатъ помощи, има прошения, които искатъ не знамъ какво си, и Народното Събрание рѣшава безъ да прави тѣзи формалности, както искатъ тѣзи, дѣто искатъ да хитруватъ и да лукавствуватъ тукъ, че искали формалности и не знамъ какво си. (Смѣхъ.)

Г. Кирковъ и В. Димитровъ: Ти хитрувашъ!

Д. Цанковъ: Народното Събрание тукъ или приема, или отхвърля, нѣма никакви формалности.

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Нѣма никакви формалности! Кога е за това, ще питате Палата.

Д. Цанковъ: Ти въ цинцарията иди да проповѣдвашъ това.

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Единъ отъ двамата ако е цинцаринъ, то Вие сте този.

Д. Цанковъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ моля да гласувате да или не.

К. Мирски: Щомъ уважаемиятъ нашъ прѣдседателъ толкова настоява да вземе една резолюция почитаемога Народна Събрание, азъ моля г. Министра на Финанситѣ да влѣзе въ сѣщността на

работата и да заяви, че той ще внесе предложение въ такава смисъл, така, както направи и за покойния Кличовъ.

Т. Начовъ: Ние къмъ правителството не се обръщаме!

Прѣседателствующъ А. Франгя: Моля, г-нъ Начовъ, недѣйте говори прѣди да вземете думата.

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Азъ мисля, че въпросътъ се свежда тукъ на една форма; по същество може пакъ да се говори; но сега-засега има единъ преюдициаленъ въпросъ. Нѣкои господа, които вземаха прѣдъ видъ, че нѣма формено прѣдложение и че въ комисията не е билъ чуенъ Министерътъ на Финанситѣ, поискаха да се изпълни тази формалностъ. Азъ да ви кажа, считамъ за по-правилно, при всѣко едно рѣшение, дѣто има да се сезира Министерътъ на Финанситѣ, трѣбва да се вземе прѣдварително неговото мнѣние. Ако досега тази практика не е слѣдвана, мисля, че не е добръ, и бихме могли въ това отношение да направимъ едно нововъведение, и затова намирамъ, че безъ да се обсъжда въпросътъ по същество, може да се приеме прѣдложението на г. Министра на Финанситѣ, да се изслуша и неговото мнѣние въ комисията, а пъкъ послѣ, като се докладва тукъ, ако обичатъ господата, да приематъ това прѣдложение.

Д. Цанковъ: Ако е работата за нововъведение, азъ съмъ съгласенъ, но не можете да кажете, че Министерътъ на Финанситѣ трѣбвало да се попита въ прошетарната комисия, когато има въпроси за пенсия или помощи, защото не сж го питали никога. Ако искате да направимъ това нововъведение, и азъ съмъ съгласенъ да го направимъ; да кажемъ отсега нататкъ въ прошетарната комисия, когато има да отпуща пенсии или помощи, трѣбва да пита Министра на Финанситѣ. За това съмъ съгласенъ. Трѣбва да се държи туй правило и тогазъ азъ отстъпямъ отъ мое прѣдложение, ама не да ми казвате Министерътъ на Финанситѣ трѣбвало да се пита. Трѣбва, но досега не се е питалъ. Сега азъ съмъ съгласенъ да се остави мое прѣдложение

Д. Драгиевъ: Разискванията, които станаха по въпроса, който ни занимава... (Гласове: Прѣдложението е оттеглено.) Оттегли ли Дѣдо Цанковъ прѣдложението си? (Гласове: Оттегли го.) Съгласенъ съмъ.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Тогазъ се приема прѣдложението на г. Министра на Финанситѣ. (Гласове: Прието.) Ще се прати въ прошетарната комисия, дѣто г. Министерътъ на Финанситѣ ще бъде.

Д. Цанковъ: Работата е тамъ, че отсега нататкъ въ прошетарната комисия трѣбва да пита Ми-

нистра на Финанситѣ за такива работи. (Гласове: Тѣй!)

Прѣседателствующъ А. Франгя: На второ мѣсто иде докладъ на прошетарната комисия по разни прошения. Докладчикътъ г. Георги Василевъ има думата.

Докладчикъ Г. Василевъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ ще има да ви докладвамъ нѣколко прошения; четири отъ тѣхъ спадатъ въ една категория, отъ които първото е подадено отъ Стефана Скришовски, български подданникъ, жителъ на гр. Пловдивъ. Пропението му е подадено на 30 юлий 1902 г., моли да му се даде концесия за срокъ отъ 10 години, за произвеждане пивовасъ въ Пловдивския и Старозагорския окръжи. Второто прошение е подадено отъ Димитра Пенчовъ, часовникарь, жителъ Севлиево. Пропението му е отъ 18 юний 1902 г.; моли да му се даде концесия, съ срокъ отъ 15 години, за произвеждане на руски квасъ. Въ своето прошение между друго той споменава, че е набавилъ нѣкакви материали още на 20 май миналата година. (Гласове: За кои окръжи?) За окръжитѣ Варненски и Русенски. Третото прошение е подадено отъ Васила Н. Кожухаровъ, отъ гр. Шуменъ, и Павла Димитровъ, отъ София, съ което искатъ концесия за 15 години, съ райони: Варненски, Шуменски и Русенски окръжи, за произвеждане на руски квасъ. Четвъртото прошение е подадено отъ Васила Цанчовъ, варненски гражданинъ, съ което моли да му се даде концесия, съ срокъ 20 години, за произвеждане руски квасъ въ Варненския окръжъ. Тия четири прошения сж постъпили въ канцеларията на прѣседателя на Камарата и сж били изпратени въ Министерството на Търговията и Земледѣлието. Министерството дава мнѣние и комисията рѣши: да се удовлетворятъ съгласно мнѣнието на министерството. Но за ваше освѣтление, азъ не считамъ за излишно да прочета напълно писмото на самото министерство: (Чете.)

„Министерство на Търговията и Земледѣлието. Отдѣление за търговията и индустрията. № 13.325. София, 27 юлий 1902 г.

„До Господина Прѣседателя на XII-то Обикновено Народно Събрание.

„На №№ 1.272 и 1.304. Относително исканията на г. г. С. Скришовски, Димитъръ Пенчовъ, Василъ Н. Кожухаровъ, Павелъ Димитровъ и Василъ Цанчовъ, Министерството на Търговията и Земледѣлието има честь да ви даде слѣдното мнѣние:

„Индустрията на рускиятъ квасове, като питие, което по своята естество цѣна може да си пробие пъкъ и между най-бѣднитѣ слоеве на народа и да изтиква малко-помалко употреблението на алкохолнитѣ питиета, заслужва, за първо врѣме, поддрѣпата на държавата. Но народното прѣдставителство, отъ друга страна, би трѣбвало да бъде много прѣд-

назливо при опрѣдѣлянето на районитѣ, които просителитѣ искатъ, за да турятъ начало на тази индустрия. Това му се диктува по слѣднитѣ двѣ съображения: 1) индустрията на рускитѣ квасове е отъ такъвъо сестество, че не ангажира много капиталъ; това намалва и риска, съ който се винаги съпровождатъ индустриалнитѣ прѣдприятия, а слѣдователно, и районътъ, който е въ зависимость съ капитала, не трѣбва да бѣде голѣмъ; 2) много голѣмитѣ райони ще бѣдатъ въ ущърбъ на консоматоритѣ; веднакъ дадено правото само на едно лице да произвежда квасъ въ единъ районъ, то ще продава произведението си както иска, защото не ще има страхъ отъ конкуренцията на подобно заведение отъ други райони, която за далечни разстояния става невъзможна прѣдъ видъ на транспорта, който има голѣмо значение за единъ евтинъ артикулъ, какъвто е квасътъ. А рускиятъ квасъ, продаванъ сжко, губи много отъ своето значение като народно питие. Освѣнъ това, понеже се касае за даване привилегии за произвеждане на единъ консомативенъ артикулъ отъ широко употребление, по-трѣбенъ е строгъ надзоръ върху приготвението му и точно опрѣдѣляне материята, отъ която той ще бѣде приготвяванъ.

„Като изхожда отъ тия съображения, министерството е на мнѣние:

„I. Да се даде на просителитѣ изключителното право само тѣ да произвеждатъ руски квасове съ слѣдующето разпрѣдѣление на районитѣ: на С. Скришовски отъ Пловдивъ — само Старозагорска околия (Пловдивскиятъ окръгъ, който той иска, е даденъ на Джамджиева); 2) на Васила Панчовъ отъ Варна — само Варненска околия; 3) на Васила Н. Кожухаровъ и Павла Димитровъ отъ София — Шуменска околия; 4) на Димитра Пенчовъ — часовникарь, отъ Селиво — Русенска околия.

„II. Съ правото на районъ просителитѣ да се ползватъ прѣвъ единъ 5-годишенъ периодъ, начина отъ датата, когато заведенията имъ ще бѣдатъ турнати въ пълно дѣйствиe, за което цѣкъ да имъ се даде срокъ отъ една година, считанъ отъ дена, въ който ще имъ се съобщи рѣшението на Народното Събрание.

„III. Да иматъ право просителитѣ да се ползватъ отъ отстъпкитѣ, правата и привилегитѣ на закона за насърчение мѣстната индустрия, само ако тѣхнитѣ заведения би удовлетворявали условията, прѣдвидени въ чл. I отъ сжщия законъ.

„IV. Да имъ се забрани абсолютно приготвяването на квасъ отъ хлѣбни остатѣци; той трѣбва да бѣде приготвяванъ само отъ зърнени храни;

„V. Да се подчиняватъ концесионеритѣ на всички мѣроприятия и разпоредби на Министерството на Търговията и Земледѣието, относително мѣстната индустрия и уреждането на фабрични трудъ.

„VI. Да се прѣдупрѣдятъ, че ще се лишатъ отъ правото на районъ, ако прѣкъснатъ работата въ продължение на една година прѣвъ концесионния периодъ.

„Поврѣщатъ се, тукъ приложени, заявленията на просителитѣ.

Министъръ: П. Абрашевъ.“

Н. Константиновъ: Г-да народни прѣдставители! Това, което се чете и което се прѣдлага, ако го приемемъ, менѣ ми се вижда, че ние ще отидемъ въ нарушение на закона за насърчение мѣстната индустрия. Тая индустрия, ако е прѣдвидена въ този законъ, ние ще трѣбва да се съобразяваме съ този законъ. Ако не е прѣдвидена, тогавъ нека се прѣдвиди въ закона, да се поправи законътъ. Така, ще нагъне, че ние всѣки денъ ще правимъ по единъ законъ личенъ. Азъ мисля, че трѣбва да се подведе и тая индустрия подъ общия законъ и, ако не е прѣдвидена, може да се внесе законодателно прѣдложение, да се прѣдвиди.

Ю. Теодоровъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ мисля, че не трѣбва да се даватъ никакви концесии на тия хора, защото тукъ не се изисква капиталъ кой знае какво нѣщо. Най-сетѣ, не е една отъ първитѣ необходими, или да се фабрикува нѣкоя стока, която ще се изнася навънъ, за да се внасятъ пари. Просто съ тия работи ще стане една конкуренция на нашитѣ вина и пиво. Ние не дадохме концесии на нивоварнитѣ фабрики, които се строятъ съ такива грамадни капиталы, а даваме концесии за правене на руски квасъ. Че какъ се прави руски квасъ въ Русия? Солдатитѣ отъ артилерия нескиметъ си правятъ квасъ: хвърлятъ въ кади хлѣба, който имъ артисва, тургатъ и вода и постѣ пиятъ квасъ. Който иска, да си прави квасъ, но правителството да внимава дали не е вредителенъ, да гледа да се прави само отъ зърнена храна. Туй не е нѣкоя артикулъ, отъ който България да напрѣдне. Съ тона чисто и просто ще способствуваме за съживяването на нашитѣ бирени фабрики, за които хората сж вложили голѣми капиталы и ангажирали банкитѣ, а така сжко ще се конкуриратъ и нашитѣ вина. И зашто това? Нѣма държавата да спечели нѣщо отъ експортъ, нѣма да се фабрикува нѣкоя стока за изнасяне навънъ. Туй е много проста работа. Нека прави всѣки. Не му ли върви занаято да прави руски квасъ, да прѣстане. Ако е станало една погрѣшка, че е дадено концесии на Джамджиева, не трѣбва тая грѣшка да повтаряме.

Е. Начевъ: Г-да народни прѣдставители! Отъ свѣдѣнията, които азъ поне мога да имамъ, на тия, които досега разпродаватъ руски квасъ, или, въобщо, на тия, които се занимаватъ съ тая индустрия, на много мѣста се оплакватъ, че не е имало никакъвъ контролъ; квасътъ се е оказвалъ винаги противъ народното здраве, не се прѣглеждатъ отъ надлежитѣ санитарни власти, оставяне е билъ безъ контролъ, или, по-добрѣ, не е имало никакъво надлежитѣ власти при даването на тия концесии. Така щото, азъ мисля, най-добрѣ ще бѣде, да се

съгласи г. Министърът на Търговията и Земледелието и вие, г-да народни представители, да се съгласите, щото да се поиска мнънието на санитарнитѣ власти и тѣ да се произнесатъ, дали подобни концесии да се даватъ или не, защото може съставътъ на тия квасове да бѣде противъ народното здраве. Та, азъ мисля, най-добрѣ ще бѣде, да се поиска мнънието на санитарнитѣ власти, което да се има прѣдъ видъ отъ Народното Събрание при разрѣшението на тоя въпросъ.

П. Каравеловъ: Азъ да ви кажа едно нѣщо. Май е малко срамно да говори за това, ама хайде. Съставътъ на кваса зная — черенъ хлѣбъ, но не зная дали трѣбва да се дава концесия. Ако се трѣгне по този пѣтъ, правъ е г. Константиновъ, че нѣма да има край. Нѣма въ нашия законъ казано, па и нийдѣ квасътъ не се покровителствува. Нѣма защо пѣкъ и да се мѣчимъ толкова да го покровителствуваме. И той не е толкова вкусенъ, както се казва. Това е май limonade de cochon. Менѣ ми се струва, че който иска да си прави фабрика, да си прави. Че Джамджиевъ е изходатѣйствувалъ да му се дадатъ страшни райони, нѣма какво да продължаваме въ това отношение. Не трѣбва да даваме никакви привилегии за руския квасъ, както не даваме за бирата. Така щото, азъ съмъ противъ това, да се рѣшава тукъ, въ Народното Събрание, формално за отдаването привилегии за бозаджийитѣ български. (С. Арсениевъ: На Джамджиева кога е дадена?) Лани. То е една дивотия. Тогава и на бозаджийитѣ трѣбва да дадемъ концесия. Най-добрѣ е да се отхвърли това искане.

Министъръ П. Абрашевъ: Г-да народни представители! По тия прошения, за даване концесии за приготвяване руски квасъ, ще кажа и азъ двѣ думи. Вие чухте, впрочемъ, моето мнѣние — азъ съмъ го изложилъ въ писмото си. Въ самото начало на писмото казвамъ, че народното прѣдставителство трѣбва да бѣде много острожно при даването концесии за приготвяването на руски квасъ. Ако питате моето лично мнѣние, ще ви кажа, че концесии за приготвяне на руски квасъ не трѣбва да се даватъ. Но азъ заварихъ създадено положение, заварихъ една дадена концесия; и ето сега, че отвсѣждѣ се явяватъ хора и искатъ по 2—3 окръга за райони на подобни концесии. Чухте изложението въ писмото ми. Азъ казвамъ, че ако би се дала такава концесия отъ народното прѣдставителство, трѣбва да бѣде дадена тя съ единъ много малъкъ районъ, съ една околия; защото, аслж, и не е понятно да се дава една концесия съ голѣмъ районъ за развитието на една индустрия, която сама по себе си не изисква нѣкои кой знае какви голѣми жъртви и кой знае какви капитални. Сега, остава на васъ да се произнесете. Но, казвамъ ви, има единъ прецедентъ: дали сте вие концесия на единъ Джамджиевъ съ окръзи; а тукъ се иска

концесия за единъ малъкъ районъ. Остава, прочее, на васъ, вие да рѣшите този въпросъ.

Докладчикъ Г. Василевъ: Г-да народни представители! Когато се взе рѣшение по първото заявление на г. Васила Панчовъ, той билъ въ София. Той дава едно второ допълнително заявление и комисията туй второ допълнително заявление го разглежда въ днешкашното си засѣдание, съ което иска да му се даде 10-годишенъ срокъ, защото той е билъ въ намѣрение да влѣзе въ прѣговори съ Варненската община да му отстъпи едно мѣсто, на което мѣсто да построи самъ заведението и слѣдъ извѣстенъ срокъ да го отстъпи на общината, тѣй като на туй мѣсто имало много доброкачествена вода, отъ която той иска да приготвява квасъ. И комисията рѣши да му се отстъпи концесията за 10 години.

П. Каравеловъ: Тази комисия какъ ще отнеме това Варненско мѣсто, безъ да пита Варненската община?

Министъръ М. Сарафовъ: Г-да народни представители! Азъ попитахъ г. докладчика, дали концесията е съединена съ нѣкакво освобождаване отъ данъци. Азъ ви заявявамъ, че кваса ще обложатъ съ акцизъ. Така щото, ако би да рѣшите да дадете концесия, да се знае, че тази концесия не може да бѣде такава, щото да освобождава кваса отъ нѣкакви данъци; защото квасътъ подбива нашето пиво. Може би да е полезенъ, може да се пие — азъ нѣмамъ нищо противъ това, — но отъ друга страна трѣбва да гледаме и държавнитѣ интереси.

Министъръ П. Абрашевъ: И азъ прави една уговорка, г-да народни представители, че ако би се дала концесията на тия хора, които я искатъ, трѣбва да се разбира, че концесията ще бѣде дадена за единъ малъкъ районъ, за приготвяване на кваса, и то изключително отъ зърнени храни.

П. Каравеловъ: Да, но каква ще бѣде привилегията; сжщността на привилегията въ какво се състои? Това трѣбва да се знае.

Министъръ П. Абрашевъ: Районътъ само, г-нъ Каравеловъ!

П. Каравеловъ: Ами кой ще слѣди квасътъ отдѣ е: оттукъ ли е или отъ Радомиръ, да кажемъ?

Министъръ П. Абрашевъ: За приготвянето на кваса?

П. Каравеловъ: За района.

Министъръ П. Абрашевъ: За района самиятъ притежателъ ще слѣди.

П. Каравеловъ: Може ли да продава квасъ отъ София въ Севлиево?

Министъръ П. Абрашевъ: Да, може да продава.

П. Каравеловъ: Но азъ ви питахъ въ какво се състои концесията и Вие ми казахте, че само въ района.

Министъръ П. Абрашевъ: Въ сѣкия районъ другъ не може да направи фабрика; а отъ друга фабрика може да се внася.

П. Каравеловъ: Не съчувствувамъ на това.

П. Пешевъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ мисля, че трѣбва да се уважи рѣшението на комисията съгласно съ мнѣнието на г. г. министритѣ на Финанситѣ и на Търговията и Земледѣието, защото, прѣди всичко, дадена е една концесия на г. Джамджиева и, за да не бѣде тази концесия монополъ, не можемъ да откажемъ и на други български граждани да имъ се даде единъ извѣстенъ районъ, особено като виждаме, че нѣма да има никаква врѣда за държавната хазна. Извѣстни хора прѣдприемчиви направили разпоски, за да приготвяватъ този руски квасъ. Това не ще е нѣщо врѣдно за нашата индустрия, за нашата държава. (Н. Константиновъ: Ама кой имъ запрѣщава да работятъ?) И мисля, че ще бѣде полезно, ако се даде на тѣзи хора привилегия, които сж направили изчвания, които сж направили разходи и, още повече, за да не би концесията, дадена на г. Джамджиева, да се обърне на монополъ. Ето защо мисля, че трѣбва да се уважи мнѣнието на комисията, съгласно съ заключенията, които дадоха г. г. министритѣ.

Ю. Теодоровъ: Г-да! Азъ пакъ повтарямъ мнѣнието си, че не трѣбва да се дава концесия за такава нищожна работа. Ние не вземемъ въ внимание да запазимъ винената индустрия, която е съприжепа, може би, съ милиони левове; тѣхъ ни турихме на рискъ за таквазъ една дребна работа, която не изисква голѣми капитали. Дадена е една концесия—една погрѣшка е станала. Но на тѣзи никой не имъ прѣпятствува да продаватъ; като имъ върви занаята, нека продаватъ, обаче, концесия не можемъ да имъ даваме. А ако дадемъ на тѣхъ концесия, трѣбва да дадемъ и на бозаджитѣ, и на лимонададжитѣ и пр. (А. Арсеневъ: Ами защо дадохме на Джамджиева миналата година?) Не съмъ дочуль, може би.

П. Вжжаровъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ мисля напразно си губимъ врѣмето по въпроса за разрѣшаване за концесии, и то отъ той видъ индустрии, каквато е настоящата, именно производството на пивоквасъ руски. Азъ виждамъ, че между просителитѣ има лица съвършено несъстоя-

телни, лица, които, може би, идатъ да придобиятъ тази концесия въ свои лична полза посредствомъ трети, посторонни лица. Единъ отъ просителитѣ е именно г. Скриповски отъ Пловдивъ, който, доколкото знамъ, въ извънредната сесия бѣ далъ прошение до Народното Събрание да му се отерочи изплащането на една незначителна сума данѣкъ върху запитването, а днесъ стапалъ концесонеръ на пивоквасъ. Изназа тогава, че или тази индустрия не се нуждае отъ голѣми капитали, а въ такъви случаи се изгубва всѣкакъвъ gain (net) на концесията, или пъкъ това лице нека, посредствомъ трети лица, да прави нѣкакъвъ гешефтъ съ тази концесия. Азъ мисля, че народното прѣдставителство не трѣбва въ случаи да игнорира самия законъ за насърчение на мѣстната индустрия—отъ една страна; отъ друга—когато даваме концесии на това или онова лице, винаги да се съобразява, че съ откупването на тази концесия има се за цѣль материалното подобрене на нашето производство. Съ други думи, да може да се противопостави противъ винената конкуренция и продължението на тази индустрия за много врѣме, безъ уврѣждане на лицето, което занимава тази индустрия. Въ случая азъ мисля, че най-справедливото е да се остави производството на пивокваса на частна инициатива, безъ всѣкава концесия. Това ще бѣде най-справедливото рѣшение и въ полза на всичкитѣ наши избиратели. (А. Арсеневъ: Ами на Джамджиева какъ дава държавата концесия?) То е една грѣшка. Грѣшка съ грѣшка не се изправи.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Полагамъ на гласуване прѣдложението на комисията, съгласно даденото мнѣние отъ г. г. министритѣ на Търговията и Земледѣието и на Финанситѣ, и моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ да се отдаде концесията на Стефана Скриповски, на Димитра Пенчовъ, на Василъ Кожухаровъ, на Павла Димитровъ, както и на Василъ Палчовъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнѣшество.) Народното Събрание не приема.

Докладчикъ Г. Василевъ: Г-да народни прѣдставители! Имамъ да ви докладвамъ друго едно прошение, подадено отъ Вътрешния селско-общински съвѣтъ, съ което казватъ, че слѣдъ освобождението тѣхното селѣдно село Еленере имало землица, които ги продало на слѣдующитѣ три села: Вътрень, Славовци и Карамусалъ. Когато тази земя е била вече купена отъ тѣзи три села, частъ отъ нея, която попадала къмъ землицето на Вътрень, била отъ 300—400 декара. Когато се е искало ерѣнцу нея врѣностенъ актъ отъ притежателите и турчинъ, който я владѣлъ, като не е могълъ да даде врѣностенъ актъ, държавата я отнеда. Най-напрѣдъ тази мѣстность е била хресталакъ и държавата, докато този хресталакъ е израстналъ, не е давала

да се пасатъ добитъците на с. Вѣтрень. Когато вече хресталактъ достигналъ тази височина, въ която вече се позволява да се пасатъ добитъци, държавата опрѣдѣлила да се взима срѣщу чифтъ добитъкъ отъ 10—20 ст. Вѣтрени, като нѣмали друго пасбище, сж били принудени да си оставятъ ралата вечеръ слѣдъ работа и да си каратъ добитъка на други пасбища за пасене. Послѣ тѣ изказватъ такова мнѣние, че държавата не извлича отъ това пасбище голѣма полза, защото е била принудена да държи единъ горски стражаръ, който срѣдно е получавалъ по 40—50 л. на мѣсець, а за държавата отъ тая такса, която е взимала, по 10—20 ст. на чифтъ добитъкъ, не се набирало годишно 30—40 л. Затуй тѣ молятъ да имъ се подари тая земя, или, ако не имъ се подари отъ държавата, да имъ се продаде за една малка цѣна. Туй прошение е подадено на 26 априлий 1901 г. Било е изпратено въ министерството и то дава такова мнѣние, че тази площадь е била залѣсена съ джбови дръвчета отъ 11 години и отъ свѣдѣнията, които сж събрани на мѣстото, се казва, че въ тази мѣстность се продавали земитѣ отъ 15—20 л. декарътъ.

Комисията въ избѣрдената сесия разглежда това прошение и взе рѣшение да имъ се продаде земята по 15 л. декарътъ за петъ години. Но туй рѣшение не можѣ да се разгледа отъ Народното Събрание и сега, когато втори пжтъ се разгледа прошеието, комисията рѣши да имъ се продаде тази земя по осемъ лева и да се изплати въ продължение на петъ години, защото имаше въ комисията единъ членъ, който е отъ тази мѣстность и който даде извѣстни обяснения, че мѣстата, къдѣто се намира „Гьолджука“ — тѣй се казва тая площадь, която искатъ да взематъ Вѣтрени, — не стрували повече отъ 5—8 л. Затуй комисията рѣши да имъ се отстъпи тая земя по осемъ лева декарътъ и да се изплати въ продължение на петъ години. (Министръ П. Абрашевъ: Какво е мнѣнието на министерството?) Мнѣнието на министерството е да имъ се продаде по 15—20 л.

П. Вжжаровъ: Г-да народни прѣдставители! Понеже въ настоящата сесия се внесе вече законопроектъ за горитѣ, то азъ мисля, че най-резонно е да отложимъ разглеждането на това прошение до разглеждането на тоя законопроектъ. Въ таквъ случай може би даже държавата дарствено да отпусне гората на просителитѣ. (П. Драгулевъ: То е въпросъ дали ще се приеме законътъ.) Азъ мисля, че не трѣбва да прибързаеме; сега ще уважимъ това искане, когато утрѣ ще го унищожимъ или отмѣнимъ. Така щото въ случая най-умѣстно е така да стане: да се отложи разглеждането на това прошение за друго врѣме и то слѣдъ приемането на закона за горитѣ, който законъ ще бѣде въ полза на самитѣ просители, стига да е достовѣрно всичко онова, което е изложено въ прощата имъ.

Министръ П. Абрашевъ: Г-да народни прѣдставители! Голѣма неуредица е съществувала вслѣдствие на това, че у насъ не сж били приведени въ извѣстность горитѣ. Често пжти за гора се е смѣтало и това, което въ никоий случай не би могло да носи названието гора. Ето защо сега съ внасянето на този законопроектъ за горитѣ, чл. 1 отъ тоя законъ, азъ искамъ чрѣзъ една комисия на първо мѣсто да се опрѣдѣли, кое залѣсено пространство трѣбва да се смѣта за гора, като съмъ наредилъ, че онова пространство, което комисията намѣри, че не е гора, да се изостави отъ надзора на горското вѣдомство и съ него да се постѣхва по другъ начинъ.

Каза се тукъ отъ единъ народенъ прѣдставитель, че не се знае дали ще мине тоя законъ. Азъ пжкъ мисля, че тоя законопроектъ нѣма защо да не мине. Въ всѣки случай въ въпросния законопроектъ има извѣстни начала, съ приемането на които, може би, прошеието, което е прѣдметъ на разглеждане, ще се разрѣши само по себе си. Ето защо и азъ съмъ на такова мнѣние, че ще бѣде по добрѣ да се отложи разглеждането на това прошение, докато се види какво ще стане съ оня законопроектъ. Азъ мисля, че тоя законопроектъ ще бѣде приетъ въ тая сесия и съ него ще бѣде уредено положението не само на с. Вѣтрень, но и на много други села.

П. Вжжаровъ: И много други прошения има отъ подобенъ характеръ.

Н. Константиновъ: Г-да народни прѣдставители! Менѣ ми се вижда, че въ случая има едно недоразумѣние. Министерството на Търговията и Земедѣлието ни казва, че това е гора и иска да се продаде по 15—20 л., когато комисията говори за мѣсто, а не за гора, при всичко че въ прошеието се поменава, че това е 11-годишна джбова гора. (Докладчикъ Г. Василевъ: Комисията казва, че това е гора, но казва, че била много рѣдка.) Ако го приемемъ като гора; естествено е, че най-право е да го оставимъ слѣдъ приемането закона за горитѣ и тогазъ ще се урегулира тази материя. Нѣма защо да приемаме рѣшението на комисията, която е погледнала на въпросното мѣсто не като на гора, а като на мѣсто ливада или мера и затуй го е оцѣнила по осемъ лева.

Е. Начевъ: Г-да народни прѣдставители! Ще ми позволите да се не съглася съ мнѣнието на г. Министра на Търговията и съ онова на уважаемия мой другаръ г. Вжжаровъ, подъ прѣдлогъ че се внесе законъ за горитѣ, че трѣбвало да се приеме той и тогава да се уреди този въпросъ. Туй мнѣние ми се вижда много странно, защото вие сами знаете, че много законопроекти, внесени въ Народното Събрание, тукъ си оставатъ пакъ такива, безъ да се прокаратъ и да станатъ закони. Вие сами чухте, при разискване отговора на трон-

ното слово, че мнозина от ораторитъ се произнесоха против този законопроектъ, а при това и отъ мнозина членове на болшинството азъ съмъ слушалъ да се произнасятъ противъ тоя законопроектъ. Така щото тоя аргументъ е свършено слабъ и азъ го отхвърлямъ, и моля Народното Събрание да обърне по-сериозно внимание на искането на просителитъ, като се основе на прецедентитъ, които сме създали, че такива маломѣрни мѣста, които сж прѣчили на поминъка на населението и за пасенето на тѣхния добитъкъ сж съставлявали голѣма прѣчка, безъ да има нѣкакъвъ доходъ за държавата, а пъкъ сж държани отъ страна на самата държава, ние сме ги отстъпвали. Заради това ще ви моля да се съгласите и приемете рѣшението на комисията, както го прѣдлага г. докладчикътъ, която е обмислила доста добръ въпроса, съгласно съ мнѣнието на министерството, да се продаде въпросното мѣсто по 8 л. декарътъ.

И. Василевъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ нѣма да бѣда противъ първото мнѣние, което се е дало писмено отъ г. Министра на Търговията и Земледѣлието, че вмѣсто да се даде даромъ това мѣсто да се пасе, когато е пасено отъ незапомнени врѣмена, дава мнѣние да се продаде. Най-послѣ, нѣма какво да се прави прѣдъ оная сериозна пужда, която заставалява жителитъ на нашата община, и тѣ сж наклонени да го купятъ. Ако законътъ за горитъ, който е внесенъ, бѣде прокаранъ въ скоро врѣме, за да не страдатъ интереситъ на населението, и въ този случай ще бждемъ съгласни, но доколкото азъ разбирамъ законопроекта за горитъ, който е внесенъ, може да прѣвѣрни голѣми измѣнения. Така щото съмнѣвамъ се, че ще може да мине. И това ме заставалява да дамъ нѣкои обяснения по този въпросъ.

При всичко че съмъ заинтересованъ, ако обича народното прѣдставителство нека повѣрва на тия думи, които ще кажа. Селото Еленере е сжществуващо въ турско врѣме. Слѣдъ освобождението, турцитъ се изселиха и имотитъ имъ се закупиха отъ съседнитъ села. До 1894 г. тамъ правителството не бѣше турило ржка на пасбището, и тази частъ отъ пасбището, която бѣше въ онова врѣме като хросталакъ, се зачува и днесъ е гора — една малка курийка. Въ 1894 г. по желанието на двѣ отъ съседнитъ общини единъ арбитраженъ сждъ излъзе да опрѣдѣли границитъ на имотитъ купени и да даде на всѣко село тая частъ отъ имотитъ, които тѣ сж закупили; и въ това врѣме се туря ржка на тоя държавенъ имотъ — на пасбището. Тая частъ отъ курията, при разпрѣдѣлението имотитъ и опрѣдѣление границата, останала отъ пасбището, което е попаднало на с. Вѣтрень, а къмъ Карамусалъ е останало повече отъ 1.000 декара пасбище празно, за което Карамусалчени иматъ дѣло противъ държавата и искатъ да го отнематъ, безъ да иматъ право, и въ двѣтъ инстанции осждиха държавата. Сега за такъвъ малъкъ размѣръ на това простран-

ство, което влиза въ частта на с. Вѣтрень, жителитъ на това село не искатъ да влизатъ въ сждъ и да доказватъ старата традиция, а приематъ да го купятъ и да платятъ една малка сума, отколкото да харчатъ паритъ по сждилища. Тази частъ, която се нарича гора, е въ сжщностъ и пасбище, защото тукъ-тамъ е пропарена само съ дървета. Вжтрѣ има цѣли пространства празни и по-широки отколкото залата на цѣлото Народно Събрание, така щото служи за пасбище. Като е така поставенъ въпросътъ, навсѣкъдѣ тая частъ отъ гора, или мера и наречете, е обиколена съ имоти, лозя и ниви само на жителитъ отъ с. Вѣтрень, и тѣ когато отиватъ да обработватъ своитъ земи, нѣма къдѣ да вкарватъ своя добитъкъ; горската властъ ги прѣслѣдва и т. н. Ако нѣкой не иска да се изложи на глоба, той е принуденъ отъ изтокъ на землището да вдигне добитъка и да отиде на западъ да го пасе — нѣщо невъзможно. Така щото работата се състои: за да може да се улеснятъ земледѣлицитъ, които работятъ съ добитъка си тамъ, и за да нѣматъ притѣснение въ работеното на земята си, най-подходяще би било да имъ се даде, а пъкъ както обича Народното Събрание, така да рѣши.

Министъръ П. Абрашевъ: Г-да народни прѣдставители! Една отъ главнитъ причини за нареканята по адресъ на управлението на горитъ е била и тая, че ние въобще пазимъ всички залѣсени пространства, че ние не правимъ разлика между мѣста обраснали съ търнакъ и глогъ и мѣста обраснали съ хубава гора. И намъ постоянно ни увиратъ въ очитъ, че ние харчимъ силитъ си напрасно, че намѣсто да пазимъ истинскитъ гори, пазимъ мѣстата, които трѣбва да се оставятъ за пасбище на добитъка на хората. И за да избѣгнемъ именно тия нареканя, азъ прѣдвидѣхъ въ новия законопроектъ опрѣдѣлението обекта на гора, що е гора, кое заслужава названието гора и кое трѣбва да пазимъ. Като е така, азъ мисли, че бихме прибързали много да рѣшаваме продажбата на 1.000 декара, по нашето мнѣние гора, а по мнѣнието на г. Василева — празно мѣсто или пасбище, докато не се прокара законътъ. Като се прокара законътъ, една комисия ще прѣгледа мѣстото и, ако то е пасбище, а не гора, сигурно ще бжде оставено на селянитъ да се ползватъ отъ него. Слѣдователно, азъ мисля, че е прѣждеврѣменно да се разрѣшава по сжщество искането на Вѣтрени, и затова ще моля народното прѣдставителство да отложи рѣшаването било на това прошение, било на други такива заявления, докато се приеме внесенятъ отъ мене законъ.

Казва се, че законопроектътъ може да не мине, а пъкъ азъ казвамъ, че ще трѣбва да мине, защото е врѣме да се туря редъ въ горското дѣло.

П. Вжжаровъ: Г-да прѣдставители! Въ случая ако би уважили това прошение прѣди разгледа-

нето на законопроекта за горитѣ, азъ мисля, че ние ще извършимъ една Пенелопина работа: едно ще тъчемъ днесъ, а утрѣ ще го разтъкаваме. И въ другия случай азъ мисля, че г. Министерътъ на Търговията и Земледѣлието погрѣшно се е турилъ въ длъжността на Министра на Финанситѣ, който трѣбва да си даде мнѣнието дали ще бѣде въ интереса на хазната, въ свързка съ закона за горитѣ, да се разглежда тоя законъ за горитѣ или да се отложи.

Д. Драгиевъ: Г-да прѣдставители! Както виждате, по това прошение се явяватъ двѣ мнѣния: едното е на комисията, която иска да се продаде този държавенъ имотъ на с. Вѣтрень, а другото на г. Вѣжарова, къмъ което се присѣдинява сега и г. Министерътъ на Търговията и Земледѣлието, да сме отложили този въпросъ. Азъ не съмъ наклоненъ да възприема послѣдното мнѣние и ще поддържамъ мнѣнието на комисията, което е мнѣние и на ония господа, които искатъ разглеждането на този въпросъ още сега. И дѣйствително, нѣма защо да се отлага, ние и безъ това изгубихме сега доста врѣме съ него; отъ друга страна пъкъ г. Министърътъ на Търговията и Земледѣлието, както чувамъ, е внесълъ, при това, дѣло, тъй да кажа, писмо, което свидѣтелствува за неговото съгласие да се даде този имотъ. (Министъръ П. Абрашевъ: Отъ юний мѣсець, г-нъ Драгиевъ!) Сжшо такова писмо има и отъ Министерството на Финанситѣ, чрезъ което се установява и съгласието на г. Министра на Финанситѣ да се даде тая земя. И азъ не знамъ защо сега г. Министерътъ на Търговията и Земледѣлието оттегля, тъй да се каже, своето съгласие и иска да се оставялъ този въпросъ слѣдъ прокарването на закона за горитѣ. Ами че, прѣди всичко, ние не знаемъ дали ще се прокара този законъ въ онѣзи си постановления, които могатъ да иматъ свързка съ разрѣшението на въпроса, който ни занимава. А да приемемъ сега да отложимъ този въпросъ, значи, да приемемъ още отъ сега онѣзи постановления, които, казвамъ, иматъ свързка съ този въпросъ. Отъ друга страна ние имаме вече такива случаи. Не веднажъ, не дважъ, и не само това Събрание, но и други, случаи има стотици, дѣто държавни имоти сж продавани на нуждающето се население. Най-послѣ и тая земя, що се иска, не е, да речешъ, особено много — 300 декара. Въ едно нѣщо, обаче, не съмъ съгласенъ съ комисията, именно, да се не отпуца земята по 8 л. декарътъ, защото се казва, че имало дървета по нея, макаръ и не... (Не се чува.) Та да се разрѣши въпросътъ още сега, да се даде тая земя на жителитѣ отъ с. Вѣтрень, защото отъ обясненията, които изложи г. Василевъ, и отъ свѣдѣнията, които е събрало надлежното министерство, жителитѣ на това село дѣйствително иматъ нужда отъ тая земя, но да се отпусне тя по оная цѣна, която е опрѣдѣлило Министерството на Финанситѣ.

П. Вѣжаровъ: Въпросътъ е изчерпанъ и азъ прѣдлагамъ да се прѣкратятъ дебатитѣ. Стига вече! (Смѣхъ.)

К. Мирски: Г-да народни прѣдставители! Отъ това, което говори г. Министерътъ на Търговията и Земледѣлието, стана ясно, че работата е доста сериозна. Но не е само тая работа сериозна, която въ сжбота рѣшаваме; много други работи сериозни сме рѣшавали въ сжбота и ги рѣшаваме не всѣкога сериозно. Азъ ви моля, по изричното прѣдписание на основния ни законъ, чл. 52, дѣто е казано, че държавнитѣ имоти се отстъпватъ и залагатъ по законодателенъ редъ, да не пристѣпваме до разглеждане по сжщество това прѣдложение. Тази наша прошетарна комисия, позволѣте ми занарѣдъ, при нейното упорство да внася тукъ законопроекти, ако и само отъ личенъ или мѣстенъ интересъ, да я наречемъ законодателна комисия. Направѣте тогазъ едно прѣдложение да стане отъ 48 души и занарѣдъ всѣко прѣдложение, което тя внесе тукъ, да знаемъ, че е законодателно, но да го напечатва като всѣки законопроектъ, да излага писмено своитѣ мотиви и тогава да иска да го разискваме и гласуваме. Азъ моля почитаемото правителство да настоя, щото такива прѣдложения по прошения, които сж законопроекти, защото съ тѣхъ се създаватъ права на хората, да се внасятъ и разглеждатъ винаги само по законодателенъ редъ: били тѣ за концесии, били за отстъпване земи, каквито и да били, като съ тѣхъ се дава нѣкому нѣщо отъ държавата. Какъвъ е тоя редъ, който сме завели?

Министъръ П. Абрашевъ: Г-нъ Драгиевъ пита каква е тая работа: министерството си дало по прѣди мнѣнието да се продаде тая гора, а сега се повръща. Азъ длѣжа да кажа на почитаемитѣ г. г. народни прѣдставители, че министерството е дало мнѣние за продаване на гората, прѣзъ юний мѣсець — значи, прѣзъ врѣме на извънредната сесия. Тогава нѣмаше никакъвъ законопроектъ за горитѣ внесенъ. Така щото мнѣнието му е било дадено, когато никакъвъ законопроектъ внесенъ въ Народното Събрание не е имало. Това едно. Второ, трѣбва да кажа на г. Драгиева, че мнѣнието на министерството е било за продаване на гора, а сега тукъ вече се говори за пасбище. Министерството дава мнѣние да се продаде гората по 15—20 л., а комисията туря 8 л., защото смѣта, че е пасбище. Ето защо азъ казвамъ, че въ такъвъ случай Министерътъ на Търговията и Земледѣлието е въ правото си да каже: по-хубаво, щомъ се твърди, че е пасбище, да остане да се разрѣши въпроса отъ новия законопроектъ за горитѣ. Азъ наново ще моля г. г. народнитѣ прѣдставители да отложатъ разрѣшението на това заявление до разглеждане закона за горитѣ.

И. Василевъ: Г-да народни прѣдставители! Ние имаме мнѣния неопрѣдѣлени. Самото заявление, което

сж подали жителитѣ на с. Вѣтренѣ, споменува про- странство държавна земя около 350—400 декара нарѣдко обрасла, тукъ-тамъ, съ дървета 10-годишни, високи, които не врѣдѣтъ. Общината иска безплатно отъ държавата да допусне пасенето или, въ крайна нужда, ако това не се допуца, както и не се до- пуца, тѣ ще бждатъ готови да купятъ една такава малка частъ държавна земя на такова село отъ около 700 къщи, което има приблизително толкова чифта добитѣтъ и нѣма кждѣ да го пасатъ. Така е обясненъ въпросѣтъ, така е писмото на министер- ството, което праща до комисията, и въ такова съ- държание, че „както поднада къмъ маломѣрнитѣ земи, съгласенъ съмъ да се продаде тази гора, 11-го- динна, съ землището заедно, по 15 л. декарьтъ“. Такова е писмото. Друго едно допълнение искамъ, което би послужило пакъ за да се повѣрва, че тази частъ е продавана въ 1896 г. на публиченъ търгъ отъ правителството; три търга минаха и по- слѣдниятъ търгъ остана върху Вѣтренската община за 8 л. и пѣколко стотинки. Но правителството тогава, не знай по какви съображения, не иска да утвърди търга. Още тогава бѣше рѣшенъ въпросѣтъ. Ако се утвърдѣше, пѣше общината да вземе земята и да я плаца. Оттогава и досега тѣ постоянно обръщатъ молба къмъ министерството, къмъ Наро- дното Събрание и е дошло до този край. Повтарямъ да кажа, както обичате, г-да народни прѣдстави- тели, така рѣшете.

А. Влажовъ: Г-да народни прѣдставители! Менѣ не ми се вижда толкозъ голѣма опасността въ тая държавна земя, а пѣкъ всички се боимъ, че Богъ- знай какво ще изгуби държавата. Тамъ онова насе- ление има голѣма нужда отъ тая земя, 200—300 де- кара, и казва: да ни се продаде за неизбѣжитѣ нужди. При всичко че се колебаха пѣкои прѣдста- вители и казваха, че било имало гора, азъ да ви кажа правото, не прѣдпочитамъ толкова тая гора, колкото на пасбището гледамъ. Защото горитѣ у насъ мислите колко струватъ? Горитѣ у насъ стру- ватъ по-малко, отколкото пасбищата. Отъ пасби- щата днесъ имаме нужда и ще имаме, и на това население трѣбва да му се даде. Но само едно нѣщо искамъ да кажа: ако се уважи прѣдложе- нието на г. Министра на Търговията и Земледѣ- лието да се отложи, азъ не знамъ какъ ще рѣши Народното Събрание. Но азъ искамъ едно нѣщо да кажа, по което съ г. Драгиева много пѣти се срѣщаме и противорѣчимъ съ него, но сега ще се съглася съ него, защото така дойде работата и трѣбва да се съглася. Той казва, че не трѣбва да се съгласимъ на оная сума, която комисията прѣд- лага, а не казва колко. Азъ мисля, трѣбва да бж- демъ ясни и Народното Събрание да вземе рѣшение да се продаде по 15 л. било гора, било пасбище. Какво ще правимъ най-сетнѣ? Трѣбва да улеснимъ населението, стига се е мъчило. Откакъ г. Васи- левъ разясни много ясно, ще моли народното прѣд- ставителство да гласува по 15 л.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Полагамъ на гласуване въпроса по отпущането на земя, пас- бище или гора, на селинитѣ отъ с. Вѣтренѣ. По- той въпросъ има двѣ прѣдложения: първо, прѣдло- жението на комисията, да се отпусне по 8 л. де- карьтъ, и, второ, прѣдложението на г. Вжжарова, поддрѣнено отъ г. Министра на Търговията и Земле- дѣлието, отъ г. Константинова и други депутати. По правилника, трѣбва да се туря на гласуване прѣдложението, което не изчерпва въпроса, т. е. прѣдложението направено отъ г. Вжжарова. Него и полагамъ на гласуване.

Д. Драгиевъ: Кое е то? Кажете го ясно.

Прѣседателствующъ А. Франгя: То е да се отложи разискването на този въпросъ до приема- нето на закона за горитѣ, който е вече внесенъ въ Народното Събрание.

Д. Драгиевъ: Тогава прѣдложенията сж три, г-нъ прѣседателю: има прѣдложение да се даде по 15 л. декарьтъ.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Тукъ има въпросъ за да се отложи или да се приеме, а послѣ ще видимъ другото. Първиятъ въпросъ е да се отложи разискванията на въпроса за продаването земя, гора или пасбище, на жителитѣ отъ с. Вѣтренѣ, до гласуването на закона за горитѣ, внесенъ въ законопроектъ отъ г. Министра на Търговията и Земледѣлието. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ това прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. (Меншество.) Събранието не приема. Ако има съмнѣние, ще го туря пакъ на гласуване. (Обаждаатъ се: Мешество. — Други: Вол- шинство!)

Понеже има съмнѣние, турямъ въпроса пакъ на гласуване и моли г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ прѣдложението, както азъ тукъ го прочетохъ, да станатъ на крака. (Меншество.) Пада.

Полагамъ на гласуване прѣдложението на коми- сията, по туй прѣдложение пакъ се раздѣли на двѣ части: има едно прѣдложение отъ комисията да се отстъпи по 8 л., а другото по 15 л. декарьтъ. Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които сж за отпущане мѣсто, пасбище или гора, на жителитѣ отъ с. Вѣтренѣ, по 8 л. декарьтъ, платими въ 5 години, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Събранието приема. (Гласове: Дайте отидхъ!)

Давамъ 5 минути отидхъ.

(Слѣдъ отидхъ.)

Прѣседателствующъ А. Франгя: (Звъни.) Засѣ- данieto продължава.

Г-нъ Драгулевъ има думата.

Докладчикъ П. Драгулевъ: Ще докладвамъ прошениято на Варненската градска община за

незаконно отнемане от страна на държавата една част общинска мера. Работата се състои въ слѣдующето. Въз основа на закона за опрѣдѣленіе държавнитѣ земи, Министерството на Финанситѣ, като е искало да опрѣдѣли прѣдѣлитѣ на държавното блато при Варна, е проводило комисия да извърши тая работа, сир. да опрѣдѣли мѣстото и пространството на държавното блато. Първата комисия, която е направила тази работа, е разграничила границитѣ на държавнитѣ имоти на 4—5 км. вжтрѣ въ общинската мера; вмѣсто да вземе за граници на държавното блато брѣговетѣ на самото блато, тя е вземала за граници на това блато 5 км. навжтрѣ въ общинската мера. Но, размѣва се, основана на законитѣ, общината имаше право да обтѣжи дѣйствиетата на комисията, да възстанови своето право върху тази мера; това обаче не могла да направи общината, защото на нея не е било извѣстно рѣшението на комисията, не е могла да слѣди, когато това рѣшение се е публикувало въ „Държавен Вѣстникъ“, и заради това мерата се е включила като държавна въ границитѣ на държавнитѣ имоти. Общината се е оплакала въ Министерството на Финанситѣ и Министерството на Финанситѣ въ врѣмето на г. Каравелова, 1901 г., за да може по единъ справедливъ начинъ да се произвесе върху тѣжбата на градската община отъ Варна, е командировало лице отъ София и други чиновници отъ Варна, за да изучатъ този въпросъ. Комисията, която по такъвъ начинъ е била съставена, е дала мнѣние, че несправедливо държавата е отнела една частъ отъ Варненската мера, като я е включила въ границитѣ на държавнитѣ имоти, заедно съ блатото. Тогавашниятъ Министъръ на Финанситѣ, г. Каравеловъ, е изказалъ мнѣние да се възстанови срокътъ за обжалването на туй рѣшение отъ страна на Варненската градска община; но това Варненската градска община не е направила, защото наново отъ Финансовото Министерство е билъ сложенъ на обсъждане въпросътъ, по какъвъ начинъ да се рѣши той: дали прѣзъ съдилищата или прѣзъ Народното Събрание, защото Министерството на Финанситѣ е съзнавало, че ако работата отиде въ съдилищата, чрѣзъ обжалване рѣшението на комисията ако възникне процесъ, този процесъ ще бѣде свързанъ съ разноски и за общината, и за държавата, и Министерството на Финанситѣ, като е било убѣдено, че процесътъ ще се свърши въ вреда на държавата, искало е, щото държавата да се не обрѣмениява съ разноски, които нѣмало впоследствие съ какво да се оправдаятъ, освѣнъ съ единъ инатчилжкъ отъ страна на министерството или чиновницитѣ, и посвѣтвали общината да се обрне къмъ Народното Събрание, то да рѣши, щото държавата да изключи заетото мѣсто отъ общинската мера. Когато общината получила този отговоръ, направила е своята постѣпка прѣдъ Народното Събрание, подала е прошение; прощението е било въ 1901 г.

прѣзъ извънредната сесия сложено на разбирателство прѣдъ прошетарната комисия; прѣзъ 1901 г. комисията, като се е счела за неосвѣтлена по прѣдмета, проводила прощението до г. Министра на Финанситѣ, който наново да даде своето мнѣние, заслужава ли внимание туй прошение или не. Г-нъ Каравеловъ, въ качеството си на финансовъ министъръ, като разгледалъ наново въпроса, изказалъ мнѣние, щото засвоената отъ страна на държавата мера да се отетѣпи на Варненската община, защото е незаконно присвоена отъ държавата. Вслѣдствие на това и комисията е рѣшила да се докладва въ Събранието, което да удовлетвори тази молба на Варненската община. Обаче, това прошение не е могло да се докладва въ Събранието, защото закри се или по-добрѣ разтури се. Наново тази година комисията се сезира съ този въпросъ и, за да може по-добрѣ да се освѣтли, втори пътъ поиска мнѣнието на сегашния Министъръ на Финанситѣ. Сегашниятъ Министъръ на Финанситѣ, г. Сарафовъ, като поддържа напълно мнѣнието изказано отъ своя прѣдшественникъ, добавя още слѣдующето: „Считамъ за необходимо да Ви помоли, г-нъ прѣдседателю, да ходатайствувате прѣдъ Народното Събрание да разрѣши този въпросъ така, както прѣдшественникътъ ми се е произнесълъ, и да освободите държавата отъ отговорностъ за сѣция имотъ, който ще бѣде свързанъ и съ много голѣми разноски чрѣзъ сѣда, защото увѣренъ съмъ, и даннитѣ, които имамъ прѣдъ себе си, достатъчно ме убѣждаватъ, че този имотъ Варненската община ще си го отнеме чрѣзъ сѣдъ“.

Комисията, като разгледа така сложения въпросъ, като намѣри за справедлива молбата на Варненската градска община, рѣши да се отетѣпи засвоената мера на Варненската община, а не да ѝ се позволява да отива въ съдилище да води процесъ, вслѣдствие на което ще послѣдватъ разноски, и ме наговари да ходатайствувамъ прѣдъ Народното Събрание да приеме това ѝ рѣшение.

Е. Начевъ: Колко декара е?

Докладчикъ П. Драгулевъ: Тя е около 15.000 декара, отъ единия до другия край ако се вземе, защото блатото държи отъ края на морето и отива до Гебедже. (Г. Пасаровъ: Около града?) Да, около града; тамъ, дѣто лѣтно врѣме гражданитѣ отиватъ на разходка, е общинска мера. Шейнирджикъ остава общинска мѣстностъ. Отсамъ блатото е държавно.

Д. Колевъ: Г-да народни прѣдставители! При разглеждането на настоящето заявление, азъ бѣхъ въ комисията, като членъ. Азъ не съмъ отъ ония, които сж противъ отпусането мера било на селата или градоветѣ да си пасатъ добитѣка, но тукъ ми дава съмнѣние слѣдующето нѣщо. Прѣдставѣте си, г-да прѣдставители, отива една комисия въ гр. Варна

да опрѣдѣля границитѣ на въпросното държавно благо и, безъ да знае кметството, комисията завладява 15.000 декара мера на Варненци. Какво ивица е това, моли ви се? И ниге не виждаме при дѣлото да има протоколъ отъ комисията, отъ който да се вижда кои сж били лицата, които сж свидетелствували за тия граници прѣдъ комисията. Вънъ отъ това, градската община досега не е била известна да се отнесе до правосѣднето, да се обтѣжи прѣдъ сѣдилището за отнетата ѝ по такъвъ начинъ мера, а се отнася направо до Народното Сѣбрание. Както и да е, въ комисията азъ обѣхъ на мѣние да се даде 6 мѣсеца срокъ на Варненската община и, ако има пълно право, да се обтѣжи общината и да вземе мѣстото. Азъ пакъ ще моли народното прѣдставителство да се съгласи съ моето мѣние, защото тукъ има шмекерия отъ Варненската градска община. Какъ така, цѣла комисия да отива да опрѣдѣля границитѣ на държавното благо въ Варна, а съвѣтътъ и кметътъ да не сж известни.

Г. Пасаровъ: Да не мислите, че цѣлата община е способна да прави шмекерии?

Прѣседателствующъ А. Франтя: Г-нъ Пасаровъ! Моли Ви, не прѣкъсвайте оратора. Искайте думата, ако желаете да възразите!

Г. Пасаровъ: Когато се говорятъ такива думи, когато се казва, че общината правила шмекерии...

Докладчикъ П. Драгулевъ: На г. Деня Колевъ ще дамъ обяснение защо общината е пропуснала да обжалва. Въ комисията азъ не искахъ, пъкъ и сега вѣма да кажа лицата, които сж виновни за това. Г-нъ Венедиктъ Поповъ ще ви каже. Но напълно съзнателно е пропуснатъ този срокъ отъ известно лице, защото въ комисията влизаше едно заинтересовано лице. Комисията си е съставила по слѣдующия начинъ мѣние: финансовиятъ чиновникъ изпратилъ своя помощникъ и повикали още едно лице отъ града да съставятъ комисия. Заинтересованата община не бѣше уведомена, че такава комисия се учрѣдява. Лицето, което подредъ 15—16 години наемаше блатото — г. Мирски и г. Венедиктъ Поповъ, па и г. Пасаровъ, вѣрватъ, ще потвърдятъ това, — което толкова години експлоатираше блатото, именно Стефанъ Фтичевъ, само той бѣше викалъ за свидетел да присѣствува тамъ. Този Стефанъ Фтичевъ имаше интересъ — имаше за 5 години контрактъ за блатото и широка мера да я дава подъ наемъ на пастиритѣ и защото имаше и сазъ да се коси, — понеже блатото избива вода, този Стефанъ Фтичевъ казва прѣдъ комисията: елате да ви кажа какъдѣ е мерата; ето, г-да, тукъ е, дѣто имало сазъ, дѣто имало признаци, че може да сж границитѣ на езерото. И така, г-да, Фтичевъ опрѣдѣлялъ границитѣ на блатото съ мисълъта, че като му се продължи

срокътъ за наема, ще вземе мерата и тогава, като патентованъ наемател, ще кара гражданитѣ да плащатъ наемъ за пашата. Г-нъ Мирски знае това. Откато Стефанъ Фтичевъ стана дѣйстви-теленъ, чрѣзъ контракта си, господаръ на цѣлия тази районъ, той взема по 5 гроша на добитъкъ, за да пуца градския добитъкъ да пасе сега. Ето какви сж интереситѣ. Г-нъ Фтичевъ, като гражданинъ, бѣше длъженъ да съобщи, да отиде да каже на общината: така и така, направѣте тая работа, а той скри, замълча тази работа. И градскиятъ съвѣтъ, който не знаеше кога е назначена тази комисия и кога е станало рѣшението, прѣмълча. „Държавенъ Вѣстникъ“ публикува онова рѣшение, но градскиятъ съвѣтъ не може да ходи да прави винаги справка, пропусна се срокътъ и се свърши. Не обвинявамъ градския кметъ, не обвинявамъ и окръжния управителъ, защото асж окръжниятъ управителъ не можеше да има пѣкакъвъ правственъ или материаленъ интересъ, не бѣше длъженъ да слѣди, а лицето, което направи пакостъ на гр. Варна, е наемателътъ, който, когато финансовиятъ чиновникъ го повика, като заинтересованъ свидетел, да покаже границитѣ, показва по-голъми, по-широки граници. Ето каква е причината.

Н. Мушановъ: Отъ коя година е?

Докладчикъ П. Драгулевъ: Прѣзъ 1897 г.

Д. Колевъ: Дайте да видимъ протокола на комисията, дали тази комисия е викала други свидетели и дали Фтичева е викала за свидетел.

Докладчикъ П. Драгулевъ: Г-нъ министърътъ е прочелъ всичкитѣ тия книжа, послѣдвали сж още 4 комисии, които сж изучали този въпросъ, и намѣрилъ е, че първото рѣшение на комисията е било неправилно.

Д. Колевъ: Г-нъ министърътъ ти е челъ за себе си, а ние искаме да ги видимъ и да ги знаемъ, защото ще вгигае рѣка.

Н. Константинъ: Г-да народни прѣдставители! Въ случая мѣнъ ми се чини, че има едно малко недоразумѣние и би трѣбвало да поставимъ въпроса по-ясно, да се гледа, както си е, а не така разбъркано и набързо, както се докладва. Немислимо е Варненското общинско управление да не е знаело, че се опрѣдѣлятъ границитѣ на блатото, като се взема отъ неговитѣ мери. Това е немислимо. Ако общинското управление, споредъ казването на г. Драгулева, знае виновника, който е направилъ тази цѣта, да подири виновника и да се обезвѣди. Туй не е въпросътъ. Въпросътъ е тукъ, че общинското управление просрочило срока, за да обтѣжи рѣшението на тази комисия. Ще се рече, законътъ по начало не дава право нито на министра, нито на Народното Сѣбрание да рѣшава този споръ, ами

дава право само на съдилищата. Законътъ самъ, значи, прѣдвизжда това нѣщо. Най-многого, което може да се направи отъ страна на Народното Събрание, то е да се възстанови срокътъ. Това е най-многого. И ако г. Каравеловъ, въ качеството си на министъръ на Финанситѣ, и г. Сарафовъ, също въ качеството си на министъръ на Финанситѣ, е разрѣшили тѣй също този въпросъ, че трѣбва да се възстанови срокътъ, то не можемъ да го рѣшимъ да се повърне. (Г. Пасаровъ: Да се повърне.) Не може да се рѣши да се повърне. (Докладчикъ П. Драгулевъ: Да ви кажа какво е казалъ г. Каравеловъ.) Вие сами казахте, че г. Каравеловъ е казалъ мнѣние да се възстанови срокътъ. Общинското управление, ако считаше, че тази резолюция на министра е изгълнима, щѣше да я изгълни. Но когато е повикало адвокати, за да се посвѣтва какво ще направи съ туй рѣшение на комисията, адвокатитѣ сж казали, че въпросътъ ще се рѣши само отъ съдилищата, че само съдилищата сж компетентни, които ще рѣшатъ този въпросъ. Въ случая Народното Събрание само туй може да даде — да възстанови срока.

Докладчикъ П. Драгулевъ: Да ви кажа какво е казалъ г. Каравеловъ въ своето писмо: Народното Събрание или да възстанови срока за обжалване, или да позволи на министра да изключи отъ границитѣ на държавнитѣ имоти незаконно завзетата Варненска мера. (Д-ръ П. Ношковъ: Незаконно завзета!) Това е документътъ. Незаконно, по погрѣшка завзета. Да, на същото мнѣние е и г. Министерътъ на Финанситѣ.

Г. Пасаровъ: Г-нъ Драгулевъ въ доклада си бѣше малко кратъкъ и вслѣдствие на това се явиха известни недоразумѣния. Нѣкои отъ г. г. народнитѣ прѣдставители отъ това, че той е кратъкъ въ доклада си, помислиха, че Варненското общинско управление желае да прави нѣкакви шмекерии. Азъ отхвърлямъ това, защото една община, като Варненската, не желае да прави шмекерии. Тукъ абсолютно нѣма шмекерии. Ще изложя работата по обнародването. Азъ ще ви кажа, че и Варненската община има задължение да слѣди обнародванията, но за това, че тя е била небрѣжна, не трѣбва да страда цѣлото варненско население. Въ 1886 г., ми се струва, (Н. Мушановъ: Въ 1885 г.) или въ 1885 г. е прокарано това законче за опрѣдѣляне границитѣ на държавнитѣ пасбища, мери, което законче е скандалъ. (И. Воденчаровъ: Трѣбва да се отмѣни!) Да, трѣбва да се отмѣни. То е дало причини да се онеправдаятъ хиляди общини — да не кажа друга дума — отъ прѣкалената ревност на нѣкои чиновници. Какво става? Безъ да прѣдупрѣди нѣкои общини, отива една административна комисия, въ която влиза само единъ мирови съдия, и опрѣдѣля границитѣ на имотитѣ. Ако законодательтъ е билъ справедливъ, трѣбваше да прѣдостави право на държавата да

завежда искъ спрѣмо тѣзи общини или частни лица, за които се прѣдполага, че сж завзели държавни мери. Какво става? Тази комисия произволно ги опрѣдѣли. Никаква процедура нѣма, по която тя да се ръководи. Доста е, както е случаятъ въ Варна, да направятъ на тѣзи хора единъ гювечъ и едно агне и да завзематъ цѣлата мера. Така е ставало навсѣкждѣ. Тѣ издаватъ единъ протоколъ, че дотукъ сж границитѣ на държавнитѣ мери. Това тѣхно постановление се обнародва въ „Държавенъ Вѣстникъ“. Азъ ви казвамъ, че никои отъ насъ не слѣди редовно, какви сж обнародванията въ „Държавенъ Вѣстникъ“. А ако въ 6 мѣсеца слѣдъ обнародването въ „Държавенъ Вѣстникъ“ не заведе дѣло, азъ, собственикътъ, изгубвамъ си имота въ полза на държавата. (Н. Пасовъ: Такъвъ е законътъ.) Да. Казвамъ, каква е строгостта на закона. — Дошло е редъ да се опрѣдѣли Варненската мера. Тия хора сж отишли, но никои отъ общината не е билъ прѣдупрѣденъ, никои не е знаелъ; и викатъ да се изпитватъ лица, които сж заинтересовани. Въ какъвъ смисълъ сж заинтересовани? Тѣ сж били прѣдприемачи на блатото, на риболовството на блатото и на сѣчене сазъ, трѣстъ; тая трѣстъ се продава на селянитѣ. Тѣзи хора сж били викани и изпитвани. Издава се едно постановление и се взема цѣлата мера. Знаели ли сж или не сж знаели отъ общината, азъ не зная, но допушамъ, че има една небрѣжностъ отъ страна на тогавашното общинско управление. Както и да е, но въ опрѣдѣления срокъ тѣ не сж завели дѣло. Когато общината се е оплакала, узнало се е, че се е пропусналъ срокътъ по една погрѣшка, а комисията, безъ да има ни най-малко законни основания, е приключила въ границитѣ на блатото, което е държавно, и мерата на общината. Искано се е, слѣдователно, да се повърне тая мера. Нѣма съмнѣние, че единъ пътъ влѣзло въ законна сила постановлението на комисията, нѣма друга възможностъ, освѣнъ да се обриватъ къмъ Народното Събрание и слѣдъ тщателно изучаване по надлежния редъ като се види, че е станала една погрѣшка, да имъ се повърне мерата. И това Народното Събрание трѣбва да го направи.

Г-нъ Константиновъ малко криво постави въпроса. (Н. Константиновъ: Азъ го поставихъ съгласно закона.) Ролята на съдилищата е затворена: тѣ нѣма какво да рѣшаватъ. Общината нѣма право да се оплаква на съдилищата, тѣй като е изгубила известенъ срокъ; тя не може да завежда искъ. Мерата е отнета и тя стана държавна по единъ начинъ неправиленъ. (Н. Константиновъ: Идѣте прѣдъ съдилищата и докажете това!) Добрѣ, тогава намѣсто да възстановяваме срока и да караме да прави излишни разпоски и държавата, и общината, по-добрѣ ще направимъ да повтрнемъ тая мера на общината. Имало е подобни случаи и другадѣ, та и сега може да стане. Ще ви увѣря, че такава комисия е отивала въ Балчикската околия и е станала

причина много села и общини да заведат спорове срещу държавата и по всички тия спорове държавата е загубила. Недавно г. Министърът на Финансите беше принуден да заповѣда на държавния адвокат въ Варна да не апелира рѣшенията на окръжния съдъ, съ които държавата е осъдена да повърне подобни имоти. Следователно, ако се види, че тия комисии съ дѣйствието стѣвършено произволно, и абсолютно произволно — защото тѣ съ мислили, че трѣбва само държавата да охраняватъ, безъ да съ изучили основателно въпроситѣ, — и ако дѣйствително общината или частнитѣ граждани съ добили нѣкои права, тия тѣхни права трѣбва да се респектиратъ. А тия комисии постановили съ и съ приели всичко въ полза на държавата. Както Варненскитѣ, така също и отъ Балчикскитѣ и Добричскитѣ села и общини заведоха спорове и всичкитѣ тия спорове се рѣшиха противъ държавата, и ти се натовари съ съдебни разноски. И, казвамъ ви, принуди се Финансовото Министерство да заповѣда на държавния адвокат да не апелира рѣшенията на окръжния съдъ. Сега, както се вижда явно, благодарение на едно опущение отъ страна на общината, комисията, основавайки се абсолютно не на нѣкакви данни, е обсебила Варненската градска мера. Защо да отидаме ние сега да караме общината да прави излишни разноски, а така също да прави такива излишни разноски и държавата? Народното Събрание ще извърши единъ актъ на справедливостъ, като повърне тази мера, която е била отъ памтнѣка на жителитѣ на Варненската община. И тая мера е до самитѣ имъ къщи. И сега единъ гражданинъ отъ Варна, ако пусне своя добитѣкъ да пасе въ тая мера, трѣбва да плати 5 л., защото абсолютно Варненската община нѣма никакви земи. Тая мера, както казахъ, се простира до къщитѣ на Варненци, мера, която съ тая комисия несправедливо е завзета и е станала държавна. (Н. Копстаптинъ: Знае ли се дѣ съ границитѣ на градската мера?) Знаятъ се точно кои съ границитѣ на държавната и кои съ на градската мера. Именно, безъ да провѣри това комисията, безъ да вземе тая комисия нужнитѣ хурутнамета, които се намиратъ, само като е разпитала тая комисия лица заинтересовани, прѣдприемачи по сѣченето на трѣстъ, издаде е постановление и е обсебила мерата. И сега единъ сиромахъ, ако иска да пусне своя добитѣкъ, своята крава да отиде да пасе въ тая мера, трѣбва да плати 5 л. А независимо отъ това, прѣдприемачтѣ често икти ги глобява: взема имъ добитѣка, откарва го въ своята колиба и имъ палата всевъзможни глоби. Населението е писнало кански отъ тия прѣдприемачи и по тая начинъ ние имаме постоянно конфликти. И сега, когато става явно, че по единъ начинъ абсолютно несправедливъ, безъ никакви данни, тая комисия е обсебила мерата и общината не е могла наврѣме да се запази, защо да я караме сега да води процесъ и да прави разноски? Най-добру е

да се повърне тая мера на общината, както съ произнесли и двама министри на финанситѣ. Слава Богу, не можемъ да обвиняваме нито г. Каравелова, нито г. Сарафова, че тѣ съ искали да фаворизиратъ Варненската община, а, напротивъ, като съ видѣли, че тукъ има несправедливостъ, че по несправедливъ начинъ е отнета тая мера, тѣ съ искали да се изправи тая несправедливостъ, като имъ се възвърне мерата.

А. Страшимировъ: Г-да народни прѣдставители! Въпросътъ е много по-простъ. Азъ не бихъ искалъ да бѣда отъ съботинскитѣ оратори, по взехъ думата, защото много се говори. Ето какъ стои въпросътъ. По-скоро ще констатирамъ, че докладчикътъ не докладва тѣмо онова, което въ комисията се говори. Въпросътъ е много простъ. Финансовото Министерство е изучило цѣлата история, изучило е този въпросъ съ Варненската община. Министерството е констатирало, че тая е единичката мера на Варна, промъ полето стана стрѣбище. Всичко туй, като е констатирало, Финансовото Министерство е рѣшило, че тая мера трѣбва да се отстъпи на Варна, и иска отъ Народното Събрание само едно: Народното Събрание да разрѣши на министерството да изключи отъ държавнитѣ мери тази мера, която несправедливо е включена въ тѣхъ. Туй като се констатира отъ насъ, оставаше да се каже: да дадемъ ли единъ срокъ отъ 6 мѣсеца, за да вземе общината по формаленъ начинъ земята, т. е. Варненската община да заведе дѣло въ съдилището, или просто направо да разрѣшимъ въпроса така: да се повърне земята на общината, за да не ходи въ съдилището, защото изгълненето на тази формалностъ коштува пари и защото въпросътъ е рѣшенъ — Министерството на Финансите е дало всички документи на общината, за да си вземе земята. Та азъ мисли ние веднага така да разрѣшимъ въпроса. Министерството е изучило въпроса и затова трѣбва да ѝ се повърне тази мера.

Д. Дяковъ: Г-да народни прѣдставители! Варненската община, която иска да ѝ се отстъпи едно пасбище, 15 хиляди декара, подъ прѣдлогъ че държавата засвоила . . . (Понеже г. ораторътъ говори отъ мѣстото си въ заднитѣ столове, верѣдъ глъчка, чуватъ се само отривки отъ рѣчта му.) между общината и между държавата . . . Споредъ мене, колкото и да се трудѣше г. докладчикътъ да увѣрива народното прѣдставителство, че комисията, която опрѣдѣлила . . . когато съ опрѣдѣлила границата между държавната и общинската мера . . . азъ не съмъ съгласенъ . . . не мога да допусна, че Варненската градска община ще изпусне този срокъ, ако е въ правото си, да не заведе въ продължение на 7—8 години процесъ за тая мера. Въ комисията трѣбва да присѣтствува градскиятъ кметъ, а отъ друга страна . . . трѣбвало общината още тогава да обжалва постановлението на комисията . . .

Не съм съгласен да се остави безплатно тази мера на Варненската община, нито съм съгласен пък да се даде даже срѣщу нѣкоя сума, защото у насъ . . .

Докладчикъ П. Драгулевъ: Ама право ли е да взема чуждо имущество държавата?

Прѣседателствующъ А. Франгя: Г-нъ докладчикъ! Не прѣкъсвайте оратора. Искайте думата; не се разправяйте така!

Продължавайте, г-нъ Дяковъ.

Д. Дяковъ: Макаръ прѣди малко врѣме да се взема рѣшение да се отстъпятъ около 400 декара на Вѣтреници — даже азъ заявихъ на г. прѣседатели, но той не забѣлѣжи, че съмъ искалъ думата, — ако бѣше ми далъ думата, нѣхъ и по него да кажа нѣщо. Изобщо азъ съмъ противъ отчуждаването на държавни имоти. Защо ще ги отчуждаваме? Немъ държавата нѣма нужда отъ тѣхъ? (Глъчка.)

Прѣседателствующъ А. Франгя: Моля тишина, г-да прѣдставители!

Д. Дяковъ: Имаме едно финансово затруднение, когато . . . Така щото, ако ми се бѣше дала думата по прошенieto на Вѣтреници, нѣхъ да изкажа мнѣние даже да се не отстъпва. Защото г. Василевъ, Вѣтренискиятъ народенъ прѣдставителъ, изказа слѣдующото . . . А пъкъ сега тѣ сж дали заявление и искатъ отстъпването на тази гора . . .

Да дойдемъ сега за пасбището въ Варна. Това пасбище, което се намира . . . 15 хиляди декара пасбище . . . И у насъ ако има да се намиратъ пасбищата, дѣто ще се каже, въ това плачевно положение, тѣ сж само градскитѣ. Тѣзи пасбища трѣбва да се отчуждатъ, защото . . . Защото, слѣдъ като се въведе законътъ за горитѣ . . . , а колкото за пасбищата, нѣма нѣкой законъ въведенъ, за да могатъ да се експлоатиратъ тѣ, както трѣбва. Трѣбва да вземе народното прѣдставителство едно рѣшение. На онзи, който има . . . , да се опрѣдѣли до известно врѣме да се не пуска добитѣкъ въ това пасбище. Ако се не пуска до 1 май, ще може всѣки единъ декаръ отъ това пасбище да струва 30—40 л. . . .

Така щото, това пасбище, съмъ на мнѣние, да се на отпуща на Варненската община.

Н. Мушановъ: Г-да народни прѣдставители! Азъ искахъ да прочета нѣкой отъ документитѣ, находящи се къмъ дѣлото, обаче г. прѣседателтъ на прошетарната комисия и докладчикътъ по това прошение ми казаха, че се изгубили и не могли да ги намѣрятъ. (П. Каравеловъ: Щомъ нѣма документитѣ, не трѣбва да рѣшаваме нищо.) Така щото не можахъ да ги взема да ги прочета. Но, тѣ или иначе, изглежда, че работата не е много сложна. Но азъ не съмъ на мнѣнието на г. Стра-

шимирова, че този въпросъ не би повдигналъ по дълги дебати, и то, чисто и просто, да поставимъ въпроса отъ неговата юридическа страна, защото такъвъ е въпросътъ. Истина е, че по единъ законъ отъ 1885 г. за опрѣдѣляне държавнитѣ пасбища, назначена е една комисия, която да опрѣдѣли държавнитѣ пасбища, държавнитѣ земи, въобще. (И. Воденчаровъ: Границитѣ на държавнитѣ земи!) Да, границитѣ на държавнитѣ земи. Тоя протоколъ, съставенъ отъ комисията . . . (И. Воденчаровъ: Пъкъ тѣ създаватъ държавнитѣ земи, безъ да има държавата земи нѣкъдѣ.) Слѣдъ съставянето на протокола на комисията, публикува се въ „Държавенъ Вѣстникъ“. Отъ деня на публикуванетоъ въ 6-мѣсеченъ срокъ, всѣка община или частно лице, на което имотитѣ сж обградени въ границитѣ на държавнитѣ пасбища, опрѣдѣлени отъ комисията, има право да заведе процесъ; не заведе ли процесъ въ този срокъ, счита се, че въ тии граници нѣма частни или общински имоти, а всички сж държавни. Тѣ е законътъ. Сега азъ не зная кога е публикуванъ протоколътъ за Варненската община.

Докладчикъ П. Драгулевъ: Ама това го нѣма въ комисията, а въ министерството.

Н. Мушановъ: Трѣбваше да го има въ комисията! Навѣрно ще е било къдѣ 1887 или 1888 г.

Докладчикъ П. Драгулевъ: Въ 1897 г.

Н. Мушановъ: Не е възможно.

Докладчикъ П. Драгулевъ: Г-нъ Каравеловъ е тукъ и той знае добръ работата!

Н. Мушановъ: Да се разберемъ, г-нъ докладчикъ! Протоколътъ, който е публикуванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ“, съ който общинската мера на Варненската община се счита като държавна, отъ кога е?

Докладчикъ П. Драгулевъ: Отъ 1897 г., въ врѣмето на Жеко Жековъ, когато е билъ кметъ.

Н. Мушановъ: Да се счита за държавенъ имотъ ли?

Прѣседателствующъ А. Франгя: Не се разправяйте така, г-да! Г-нъ докладчикъ! Вие ще вземете послѣ думата!

Н. Мушановъ: То е най-важното. Ето, г-нъ докладчикъ, че нѣмате доказателства до кога е била общинска мерата и отъ кога е станала държавна. Какъ да разсждаваме тогава?

Г. Пасаровъ: До 1898 г. е била общинска, а въ 1898 г. я взема държавата.

Докладчикъ П. Драгулевъ: Въ началото на 1898 г., прѣзъ мартъ мѣсець ми се струва. Г-нъ Венедиктъ Поповъ по-добръ ще ви го каже!

Вен. Поповъ: Моли да ми кажете: има ли една телеграма отъ Министерството на Финанситѣ прѣзъ 1898 г., въ отговоръ на друга телеграма, изпратена отъ г. кмета прѣзъ същата година, (Докладчикъ П. Драгулевъ: Тукъ я нѣма, г-нъ Поповъ!) въ която телеграма се казва, че наистина признава Министерството на Финанситѣ, че въ тѣзи граници, обозначени въ протокола, публикуванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ“, е влѣзла тази общинска мера, и обявява тази мера, като общинска, да се повърне и да се възстанови срокътъ.

Докладчикъ П. Драгулевъ: Не е изпратена отъ общината на насъ тази телеграма. Ние имаме само едно прошение и двѣ писма: едното подписано отъ г. Каравелова, съ което дава мнѣние да се уважи това прошение, и друго едно писмо на Министра на Финанситѣ, г. Сарафовъ, който потвърждава мнѣнието на г. Каравелова, че и той е съгласенъ да се постигнатъ по същия начинъ. Други абсолютно никакви книжа нѣма.

Д-ръ П. Нопковъ: За освѣтление на работата, прочетѣте писмата на г. Министра на Финанситѣ.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Моли, вземайте по редъ думата, защото по такъвъ начинъ нѣма нищо да излѣзе; губи се врѣме и нищо не се върши!

Докладчикъ П. Драгулевъ: Нѣма тукъ писмата!

Н. Мушановъ: (Продължава.) Г-да народни прѣдставители! Ако приемемъ, че държавата е собственикъ на тая мера, на основание на оня протоколъ, който е публикуванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ“, сега, за насъ, като народни прѣдставители, се прѣдставя въпросътъ за отчуждаване на единъ държавенъ имотъ или за харизване, за даряване на тоя държавенъ имотъ. Тѣй като въпросътъ се постави отъ двойна страна: или че Варненската община ще иска 6-мѣсеченъ срокъ, въ който да заведе процесъ за собственостъ на тази мера, и тогава ще дебатирате само за стока, а пъкъ странитѣ ще се сядятъ въ съдилището, или, ако се счита, че трѣбва да отчуждатъ единъ имотъ, принадлежащъ на държавата, тогава трѣбва да го отчуждимъ по начина, по който е опрѣдѣлено да става отчуждаването. Защото, каквото и да е било положението на Варненската община, макаръ тя да е била небрѣжна, сега държавата е собственикъ и трѣбва ние съгласно съ закона за отчуждаване на държавнитѣ имѣния да постигнемъ. Азъ мисля, че най-добриятъ начинъ е, г. Министерътъ на Финанситѣ, който не оспорва вече правото на собственостъ на Варнен-

ската община — тѣй излиза отъ писмото на министерството, — да внесе единъ законъ за даряване или отчуждаване на тази мера на Варненската община. Приемете ли Народното Събрание, че съ едно рѣшение, което ще трѣбва да вземемъ сега, ние ще трѣбва да измѣнимъ единъ законъ, тогава не остава, освѣнъ отъ формална страна да приемете туй. За мене въпросътъ се свежда къмъ слѣдующето. Споредъ Варненската община, държавата сега-засега е собственикъ на едно нейно имѣние. Тя иска сега да ѝ го харизже. Нѣма споръ върху туй, защото г. Министерътъ на Финанситѣ казва, че е градска мера. Щомъ нѣма споръ, остава да споримъ върху формата, по която може да бѣде отчуждена тая мера отъ държавата и прѣдана на Варненската община. Азъ мисля, че редътъ е съ законодателно прѣдложение, което г. Министерътъ на Финанситѣ да го внесе, да отчуждимъ имѣнието. Азъ мисля, че съ законъ трѣбва да стане това, а не съ рѣшение. Министерътъ на Финанситѣ като внесе таква прѣдложение и като каже, че е на Варненската община това мѣсто, и азъ ще гласувамъ за него.

Д. Драгиевъ: Г-да прѣдставители! Макаръ и двамата Варненски народни прѣдставители г. Пасаровъ и г. Драгулевъ да защитиха доста надлъжко интереситѣ на Варненската община, макаръ и да ни дадоха подробни обяснения по този въпросъ, но азъ не намирамъ тия обяснения отъ естество да ни убѣдятъ, за да възприемемъ тѣхното мнѣние. И ето защо. Г-нъ Пасаровъ се впусна да намира махана на закона, който урежда спороветъ за меритѣ, и го нарече, че той е скандалъ. Това съвсѣмъ не е мотивъ, за да се разрѣши въпросътъ, както тѣ искатъ. Ако има нѣкаква скандалиозностъ въ този законъ, то г. Пасаровъ или г. Драгулевъ, както и всѣки отъ насъ, могатъ да внесатъ едно законодателно прѣдложение и да се прѣмахне този скандалъ не само за Варненската община, ами да се прѣмахне за всички български общини.

Другъ единъ мотивъ изказа г. Пасаровъ: по 5 л. наемъ плаща, казва той, градската община. Ами че ако има врѣме да плаща, ако струва да плаща, защо да не плаща? Ние не знаемъ още чий е имотътъ, дали тоя имотъ не е на държавата, и не знаемъ тия хора, които плащатъ по 5 л., дали дѣйствително нѣма основание да ги плащатъ. (Г. Пасаровъ: Нѣма основание да ги плащатъ, защото мерата е общинска.) За мене е много чудно едно нѣщо: какъ така да се намѣри единъ човѣкъ въ Варна да направи тоя рискъ, да отиде да свидетелствува, че тая отъ 15.000 декара варненска мера не е варненска, а държавна, и да я вземе държавата? Отъ друга страна ми се вижда и друго едно нѣщо необходимо: какъ така варненскитѣ жители, варненскитѣ граждани, въ които има добри адвокати, въ които има добри познавачи на законитѣ — и ми се чини, че нѣкои отъ тия познавачи, може би, сж били и членове на Варненския общински

съвѣтъ, — какъ така да не прѣдложатъ тѣ своя съвѣтъ на Варненската община да обжалва рѣшението на тая комисия, ами се е замълчалъ въпросътъ?

Н. Мушановъ: То не се обжалва, ами се завежда процесъ.

Д. Драгиевъ: Да се заведе процесъ — то е пакъ обжалване.

Н. Мушановъ: Ще трѣбва да дадатъ само 2.000 л. за мито.

Д. Драгиевъ: Отъ трета страна има и това обстоятелството, за което г. Мушановъ загатна, че нѣкакви протоколи, нѣкакви книжа липсвали отъ дѣлото.

Н. Мушановъ: Не че липсватъ, ами ги нѣма.

Д. Драгиевъ: Като нѣма тия книжа, г-да прѣдставители, като има въ Варна такива хора, които могатъ да свидѣтелствуватъ, 15.000 декара мера, едно чуждо нѣщо да се присвои отъ друго, и като има, отъ друга страна, такова необяснимо мълчане и пропуцане срока, азъ се усъмнявамъ, и за това казвамъ, че не мога да вдигна рѣка и подкрѣпя миѣнието на г. докладчика, поддържано и отъ г. Пасарова. На даже и да бѣше ясенъ въпросътъ, да нѣмаше съмнѣние кой е казалъ правото: дали тогава онуй лице, или сега чиновниците сж казали правото, даже да нѣмаше за това съмнѣние, менъ ми се струва, че ние не можемъ да разрѣшимъ въпроса така, както искатъ г. г. Драгулевъ и Пасаровъ, още и по туй главно съображение, че тукъ нѣмаме ние единъ въпросъ за даване една държавна земя на Варненската община, съ пари или безъ пари, но тукъ имаме единъ споръ за собственостъ. Така стои, г-да прѣдставители, въпросътъ. Прѣпираатъ се отъ една страна държавата и отъ друга страна Варненската община, чии сж тия 15.000 декара. Самиятъ фактъ, че тѣ сж били засвоени отъ държавата, установява за насъ този споръ. (Г. Пасаровъ: Г-нъ Каравеловъ и г. Сарафовъ сж съгласни, че е общинска.) Може тѣ да сж съгласни, но само съ съгласието на тия господа работата не се свършва, а се иска съгласието на народните прѣдставители; а тия народни прѣдставители виждатъ, че има единъ споръ: държавата смѣта мѣрата за своя и Варненската община я смѣта за своя. Подобни спорове за собственостъ ние не сме компетентни да разрѣшаваме. Другъ бѣше въпросътъ, ако Варненската община искаше съ пари или безъ пари туй мѣсто. За това азъ мисля, че не трѣбва да смѣсваме тия два въпроса, ами трѣбва да приемемъ прѣдложението на г. Деню Колевъ, именно, да възстановимъ срока на Варненската община, да се разправи тя, да се разрѣши този споръ отъ надлежното сѣдилище:

чии сж тия 15.000 декара, и ако излѣзе, че тѣ сж на държавата, тогазъ Народното Събрание може да помисли дали да ги хариже на Варненската община, или пъкъ да ѝ ги продаде по извѣстна цѣна. Но сега-засега, докато въпросътъ е просто въпросъ за собственостъ, ние не можемъ да го разрѣшаваме.

Г-нъ Пасаровъ казва: защо да не разрѣшимъ въпроса тукъ, та да не прави общината разноски? Наистина, хубаво е, но има законъ за това, и мисля, че не трѣбва да правимъ изключение само за Варненската община. Ако можехме да разрѣшаваме въпроси отъ подобно естество, не е само Варненската община, която се нуждае отъ такова едно разрѣшение, за да избѣгне разноскиятъ за адвокати и сѣдилища и пр.: сума спорове има и между села, сума спорове има и между градове за такива мери. Ето защо азъ подкрѣпямъ прѣдложението, което прави г. Деню Колевъ, и считамъ, че не е отъ компетентностъ на Народното Събрание да разрѣшава въпроси: чие е това мѣсто, но това е въпросъ на сѣдилищата да го разрѣшаватъ споредъ съществуващите закони въ страната.

Министъръ М. Сарафовъ: Г-да народни прѣдставители! Съжалявамъ, дѣто не знаехъ, че днесъ ще се разгледа това прошение на общината, защото азъ бихъ си спомнилъ всички обстоятелства на работата, за да мога да освѣтля Народното Събрание, толкова повече че нѣматъ тукъ и писмата отъ министерството. Едно само мога да ви кажа, че въпросътъ за тая частъ отъ мерата на гр. Варна е изучаванъ доста сериозно и финансовата администрация е дошла до убѣдението, че неправилно е взета частъта отъ Варненската мера и призната за държавна. Сега, Народното Събрание може да рѣши едното или другото; Министерството на Финансите е казало своята дума. На едно нѣщо само ще обърна вниманието ви, г-да народни прѣдставители. Нѣма разлика между рѣшението да се възобнови срокътъ на общината, за да иска по сѣдебенъ редъ частъта, която ѝ е отнета, и между рѣшението, което би взело Народното Събрание, да се отстъпи отъ държавните имоти тая частъ. (Д. Драгиевъ: Има разлика!) Моля Ви се, г-нъ Драгиевъ! Народното Събрание, наистина, на пръвъ погледъ изглежда, че ще рѣши една сѣдебна работа. Но Народното Събрание трѣбва да гледа, отъ друга страна, и сѣщността на въпроса. Трѣбва да ви кажа, че за колкото случаи възобновяване на срокове е разрѣшавало Народното Събрание, всички сж излизали въ врѣда на държавата. Щомъ се възобновява срокътъ на една община да търси по сѣдебенъ редъ незаконно присвоената земя, държавата винаги изгубва. И защо изгубва? По самото стечение на обстоятелствата, защото тѣзи работи много пѣти не могатъ да се доказватъ чрѣзъ документи, а се доказватъ чрѣзъ свидѣтелствуване на околни люде, а показанията на тия всѣкога излизатъ противъ държавата. Ние имаме нѣколко примѣри.

Не искамъ да цитирамъ тукъ единъ случай, който е доста чувствителенъ за държавата и не зная какъ ще го рѣшимъ, но, обикновено, разрѣшаването на такива спорове сж равносилни съ отстъпването на земята. Въ прѣдстоящия случай, ако Народното Събрание усвои мнѣнието на уважаемия г. Константиновъ и възобнови срока, азъ съмъ убѣденъ, че пакъ дотамъ ще дойдемъ, защото, ако администрацията се е убѣдила, че несправедливо е за своено това мѣсто, и съдилищата ще се убѣдятъ въ това. Само ще направимъ Варненската община да похарчи пари за адвокати и ще се протака тази работа, па, разбира се, въ края на краищата и държавата ще има да плаща свои разноси. Азъ моля Народното Събрание, ако мисли че може да се освѣтли повече отъ писмото на мой уважаемъ прѣдшественникъ и моето писмо, то нека се отложи работата до идущата сжбота и тогава да се рѣши, а ако мислите че сте се убѣдили отъ това, което сега казахъ, рѣшете го и сега. Но за да не остане съмнѣние, че книгата, може би, сж скрити и се отстъпва или признава за малка работа, нека се отложи за идущата сжбота, па тогава ще бѣда и азъ въ положение да взема свѣдѣнията, които имамъ въ министерството.

Докладчикъ П. Драгулевъ: Азъ заявявамъ, че съмъ съгласенъ съ мнѣнието на г. Министра на Финансите — да се отложи въпросътъ за въ сжбота.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Г-да народни прѣдставители! Часътъ е вече 7 безъ 3 минути. Има записани още 12 души.

Г-нъ Министерътъ на Финансите прави прѣдложение да се обясни работата, като се прѣдставятъ нужните книжа тукъ. Г-нъ докладчикътъ е напълно съгласенъ съ мнѣнието на г. министра. (Гласове: И ние сме съгласни!) Ако Народното Събрание приема, записанитъ господа ще останатъ да говорятъ за идущата сжбота, когато се прѣдставятъ всички книжа, за да може да се освѣтли Народното Събрание по този въпросъ. Приема ли Народното Събрание туй прѣдложение на г. Министра на Финансите? Който приема, да вдигне рѣка. (Болшинство.) Народното Събрание приема. Часътъ е 7, г-да!

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Ще продължите ли засѣданнето?

Докладчикъ П. Драгулевъ: Ние вземахме днесъ рѣшение, че за сумитъ, които трѣбва Народното Събрание да отпуща, най-напрѣдъ трѣбва да се взема мнѣнието на г. Министра на Финансите, че тогава да се отпущатъ. Ние сме вземали двѣ такива рѣшения и ще помоля Събранието да не ги докладвамъ, но да рѣши да се изпратятъ на г. Министра на Финансите. (Гласове: Комисията може да го направи!)

Прѣседателствующъ А. Франгя: Комисията на основание дневното рѣшение, взето отъ Народното Събрание, ще направи това, което Народното Събрание иска, т. е., когато се касае за парични работи, да иска мнѣнието на г. Министра на Финансите.

Министъръ М. Сарафовъ: Азъ бихъ молилъ Народното Събрание да се съгласи и на друга една процедура, когато е работа за прошения. Желателно би било, когато се разглеждатъ прошения, които иматъ вземане-даване съ хазната, да се съобщаватъ тия прошения на Министра на Финансите единъ день по-рано, за да може да дохожда и той готовъ по тѣзи работи и тогава само да се разисква. (Гласове: Съгласни!) Менъ ми съобщиха вече 2—3 прошения, които имаше да се докладватъ, и азъ молихъ докладчикитъ да ги отложатъ и докладитъ останаха за други пътъ.

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Азъ ще моля на дневенъ редъ за засѣданнето въ понеделникъ да се тури: първо, избирание депутации за поднасяне на Н. Ц. Височеству Кнѣза отговора на тронното слово; второ, първо четене: прѣдложението за унищожение останалитъ неоптирани облигации отъ заема 1892 г., на сума номинални лева 1.135.000; законопроекта за данъка върху овцетъ и козитъ; прѣдложението за отпускане 4.300 л., съ които да се изплатятъ дълговетъ на покойния Василъ Кжичовъ; прѣдложението за свръхсмѣтенъ кредитъ отъ 20.000 л. за изплащане разноситъ по посрѣщането и прѣбиванието въ България на Н. В. Ромжнския Кралъ Каролъ; прѣдложението за продажбата на мѣстността „Малкъ-геренъ“ за прѣоборъчане въ солници; законопроекта за горитъ и прѣдложението отъ Русенския народенъ прѣдставителъ г. Ф. Симидовъ за прибавление нова алинея къмъ чл. 188 отъ търговския законъ; трето, законопроектъ за земледѣлческото учение. (Гласове: Не е раздаденъ.) Внесенъ е на 29 октомврий. (Гласове: Не сме го получили.) Добръ, ще го изключимъ. Послѣ, второ четене законопроекта за измѣнение законитъ за градскитъ и селски общини; отговоръ отъ г. Министра на Финансите на запитването на народния прѣдставителъ г. Т. Влайковъ и отъ г. Военния Министъръ на запитването на народния прѣдставителъ г. Н. Цановъ, и доклада отъ анкетнитъ комисии.

Ще моля тѣзи проекти да се турятъ на първо и, респективно, на второ четене.

Прѣседателствующъ А. Франгя: Полагамъ на гласуване прѣдложението на г. Министъръ-Прѣседателя и моля ония, които приематъ туй прѣдложение, да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство.) Народното Събрание приема.

Д. Христовъ: Ние сме въ финансовата комисия и комисията вслѣдствие на това, че повечето отъ

членоветъ сж напуснали Събранието и сж отишли въ провинцията, повечето иматъ отпускъ за 10 дена, фактически не може да работи. Ако искате да ви пригответи работа, въпрѣки всѣкакви правилници — защото азъ не съмъ чель правилника, — още тая вечеръ да прѣизберете 5—6 души членове, да замѣстятъ отсъствуващитѣ и да може да работи въ понеделникъ, било по закона за гербовия сборъ. (Отъ лѣвицата: Да се тури на пръвъ дневенъ редъ!) А а а! на пръвъ дневенъ редъ. Рѣшете го сега, за да може да работи комисията и да пригответи работа за понеделникъ.

И. Воденчаровъ: По сжщия въпросъ имамъ да направа слѣдующето съобщение на Народното Събрание. Днеска бѣше първото засѣдание, на което азъ, като прѣдседателъ на бюджетарната комисия, свикахъ членоветѣ. Съ прискърбие ще ви съобща, че не можѣ да се състои това засѣдание, защото не присѣтствуваха повече отъ 8 души, когато по правилника трѣбваше да има най-малко 11 души, за да има законенъ съставъ. Второ, има да съобща рѣшението, вземено отъ прѣдседателитѣ на комисииитѣ, за свѣдѣние на правителството, както и на народното прѣдставителство. Когато се опрѣдѣляха днитѣ, въ които трѣбваше да засѣдаватъ комисииитѣ, а особено бюджетарната комисия, за която нѣмаше опрѣдѣлени дни, то прѣдседателитѣ на комисииитѣ натовариха мене да съобща на правителството, както и на почитаемото Събрание, че, за да могатъ комисииитѣ да засѣдаватъ, трѣбва да се придържаме строго въ наредбитѣ на правилника касателно ония работни дни, въ които засѣдава Камарата. Така щото, ако въ недѣлята ще имаме два дена свободни, както е изреченъ правилникътъ, то ще бжде едно улеснение за комисииитѣ за да могатъ да се събиратъ, а ако всѣки день засѣдаваме, ще бжде невъзможно на комисииитѣ да засѣдаватъ и да изкарватъ работа. Заради това мисля, че правителството, както и Народното Събрание, трѣбва да вземе актъ отъ това рѣшение на г. г. прѣдседателитѣ на комисииитѣ и да се придържа строго о него, а понатакъкъ, ако ще трѣбва да се вземе друго рѣшение, щото да се принудятъ членоветѣ да присѣтствуватъ въ комисииитѣ, то е работа на Народното Събрание. Правилникътъ не прѣдвижда никаква санкция за наказване на ония г. г. лѣвници, които не се явяватъ въ комисииитѣ.

Н. Мушановъ: По принципъ не сж лѣвници!

Д. Христовъ: Фактически сж!

Н. Мушановъ: Вие осждаате болшинството: комисииитѣ си иматъ болшинство отъ васъ.

И. Воденчаровъ: Засега ние трѣбва да поспѣшимъ съгласно чл. 18 на правилника. Азъ

днеска, въ качеството си прѣдседателъ, съобщихъ на бюрото имената на тѣзи г. г. членове, които не сж се явили въ комисията. Желателно е, щото тѣзи съобщения да се прочитатъ, за да виждатъ избирателитѣ кои народни прѣдставители изпълняватъ своитѣ обязанности и кои не. Тази е единствената мѣрка, която правилникътъ прѣдвижда и о която трѣбва да се придържаме строго, и, ако не сполучи, тогава ще видимъ какво трѣбва да правимъ. (Гласове: Прието!)

Е. Начевъ: Г-да народни прѣдставители! Дѣйствително, съобщението на г. Йови Воденчаровъ е твърдѣ намѣсто, защото тази болестъ е въ всичкитѣ комисии и членоветѣ въ комисииитѣ се виновяватъ само съ туй обстоятелство, че понеже всѣки день засѣдаваме, не могли да се събиратъ въ комисииитѣ.

Азъ ще моля народното прѣдставителство да се съгласи да се поставятъ на пръвъ дневенъ редъ изборитѣ, които сж анкетирани въ извънредната сесия. Послѣдната алинея на чл. 12 отъ правилника гласи: (Чете.) „Анкетнитѣ комисии сж длъжни да докладватъ на Народното Събрание анкетираниитѣ избори още въ първитѣ дни на слѣдующата сесия“. Ние сега засѣдаваме цѣль мѣсець и виждаме, че всички анкетѣори сж въ отпускъ и не сж се произнесли и не знамъ по какви съображения доднесъ не докладватъ. (П. Драгулевъ: Ами г. Лафчиевъ най-напрѣдъ се разболѣ!) Азъ ще моля прѣдседателството да се турятъ тѣзи избори на дневенъ редъ. Нека най-подирѣ провѣрката на изборитѣ на XII-то Обикновено Народно Събрание да се свърши единъ пътъ завинаги.

Прѣдседателствующъ А. Франгя: Излишни сж тѣзи бѣлѣжки, г-нъ Начевъ, защото, както виждате, на дневенъ редъ на първо мѣсто подирѣ прошенията идватъ докладитѣ на анкетнитѣ комисии.

Е. Начевъ: Азъ Ви моля да обърнете внимание на анкетѣоритѣ: г. Габровски го нѣма, г. Шоповъ го нѣма, г. Вълчевъ го нѣма, г. Таслаковъ го нѣма.

Т. Влайковъ: Моля да се тури на дневенъ редъ отговорътъ на едно мое запитване къмъ г. Министра на Финанситѣ, на което срокътъ отдавна е изтекълъ, защото, ако не се тури на дневенъ редъ, тогава тия запитвания ставатъ една фикция.

Министъръ-Прѣдседателъ Д-ръ С. Даневъ: Азъ съмъ съгласенъ да се тури на дневенъ редъ и запитването на г. Влайкова.

Е. Мирски: Всички запитвания на които е дошълъ срокътъ!

Н. Цановъ: Азъ моля да се тури на дневенъ редъ и мое едно запитване къмъ г. Министра на Войната, още отъ миналата сесия.

Министъръ-Прѣседателъ Д-ръ С. Даневъ: Нѣмамъ нищо противъ.

Я. Забуновъ: Намираме вина, че членоветъ на комиситъ не идвали на засѣданне, но какво трѣбва да кажемъ за прѣседателитъ на комиситъ? Прѣд-

седателтъ на комиситъ по Търговията и Земледѣлнето нѣма умътъ никога да свика комиситъ. (Гласове: Кой е той?) Г-нъ Раговъ, ми се струва. Също и секретаритъ. (Гласове: Нѣма го — въ отпускъ е.)

Прѣседателствующъ А. Франгя: Вдигамъ засѣданieto.

(Вдигнато въ 7 ч. вечерта.)

Прѣседателъ: **Д. Цанковъ.**

Подпрѣседатели: { **А. Франгя.**
                          { **Д-ръ А. Ходжевъ.**

Секретаръ: **Д. Зографски.**

Началникъ на Стенографическото бюро: **Т. Гължбовъ.**